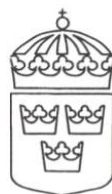

Riksdagens protokoll

1993/94:91

Tisdagen den 19 april

Kl. 14.00 – 16.42

Protokoll
1993/94:91

1 § Meddelande om kammarens sammanträdesplan

Anf. 1 ANDRE VICE TALMANNEN:

En ny plan för kammarsammanträden april–juni har utdelats till kammarens ledamöter.

2 § Justering av protokoll

Justerades protokollet för den 13 april.

3 § Meddelande om svar på interpellationer

Till riksdagen hade inkommit följande skrivelser:

Interpellationerna 1993/94:108, 113 och 114

Till riksdagen

Beträffande interpellationerna 1993/94:108 av Bengt Hurtig, 1993/94:113 av Lena Klevenås och 1993/94:114 av Birgitta Hambraeus, Giltigheten av svensk grundlag inför EU-rätten, får jag meddela att jag inte kunnat besvara dessa inom föreskrivna fyra veckor.

Skälet härtill är tidsbrist i riksdagen på den aktuella dagen.

Jag kommer i stället att besvara interpellationerna i ett gemensamt svar den 2 maj 1994.

Stockholm den 11 april 1994

Reidunn Laurén

Interpellationerna 1993/94:129

Till riksdagen

Beträffande interpellation 1993/94:129 av Lars Stjernkvist (s), Bostadsmarknaden, får jag meddela att jag inte kan besvara denna inom föreskrivna fyra veckor.

Skälet här till är att en debatt dag som passar både interpellanten och mig inte stått att finna under denna tidsperiod.

Jag kommer att besvara interpellationen den 16 maj.

Stockholm den 14 april 1994

Bo Lundgren

4 § Svar på fråga 1993/94:460 om vårdhem och gruppboende

Anf. 2 Socialminister BENGT WESTERBERG (fp):

Herr talman! Chatrine Pålsson har frågat mig om jag är beredd att underlätta för huvudmännen att fortsätta tillhandahålla verksamhet på väl fungerande mindre vårdhem.

Genom lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade, LSS, har bl.a. personer med utvecklingsstörning och personer med andra stora och varaktiga funktionshinder fått en lagstadgad rätt till olika former av stöd och service.

Frågor om vårdhem för personer med utvecklingsstörning regleras i en särskild införandelag till LSS. Av införandelagens 6 § framgår att landstingen och kommunerna gemensamt skall planera för avveckling av befintliga specialsjukhus och vårdhem. Avvecklingsplaner skall enligt paragrafen upprättas och lämnas in till Socialstyrelsen senast den 31 december 1994.

Som Chatrine Pålsson påpekar gjorde riksdagen i anslutning till beslutet om LSS ett uttalande angående vårdmiljön i små vårdhem. Riksdagen uttalade att ett litet väl fungerande vårdhem i vissa fall kan utgöra en väl så god vårdmiljö som ett gruppboende. Riksdagen konstaterade också att vårdbehov är individuella och att det är viktigt att alla vårdbedömningar utgår från den enskilde individens behov. Huvudmännen bör därför, enligt vad riksdagen framhöll, utifrån varje vårdhems förutsättningar under avvecklingstiden kunna ta ställning till frågan om nedläggning eller fortsatt drift. Vad riksdagen mer exakt avsåg med små och välfungerande vårdhem framgick dock inte av tillkännagivandet.

Regeringen uppdrog i maj 1993 åt Socialstyrelsen att följa upp och utvärdera handikappreformen. I uppdraget ingår bl.a. att följa upp hur och i vilken takt avvecklingen av vårdhemmen genomförs. Mot bakgrund av riksdagens tillkännagivande ingår det i uppdraget att särskilt uppmärksamma frågan om vilka prioriteringar huvudmännen gör vid beslut om avveckling av vårdhem. En första rapport från Socialstyrelsen skall lämnas till regeringen senast den 1 oktober 1994.

Låt mig också nämna att Socialstyrelsen, bl.a. mot bakgrund av riksdagens tillkännagivande, i förordningen om stöd och service till vissa funktionshindrade fått möjligheter att meddela verkställighetsföreskrifter om avvecklingsplaner. Jag har erfarit att sådana verkställighetsföreskrifter för närvarande är under utarbetande.

Mot bakgrund av vad jag nu har sagt ser jag ingen anledning att vidta någon särskild åtgärd i frågan.

Anf. 3 CHATRINE PÅLSSON (kds):

Herr talman! Jag vill börja med att tacka socialministern för svaret på min fråga, även om det hade varit önskvärt med en något ökad tydlighet beträffande socialministerns inställning i de här frågorna.

Som socialministern har anfört har riksdagen fattat ett beslut om att man skall utgå från den enskilda individens behov. Bakgrunden till det är att man i socialutskottet har diskuterat de ofta alltför rigida bestämmelserna vid förändringar och att behovet skall vara det styrande.

Självklart är min övertygelse att det är viktigt för många av de utvecklingsstörda att ha en egen bostad. Men ibland känner man att statsmakernas rigida beslut har gjort att behovet har kommit i skymundan och att det är själva bestämmelsen som har tagit över. Jag vill fråga socialministern om inte det underlag som vi beslutade om innebär att de lokala politikerna kan göra bedömningar som leder till att de utvecklingsstörda kan få det bättre, även om det inte till fullo blir så att en och en flyttar ut i samhället.

Anf. 4 Socialminister BENGT WESTERBERG (fp):

Herr talman! Det är naturligtvis alltid en avvägningsfråga som lokala politiker får göra. Men Socialstyrelsen har också en roll när det gäller att bedöma om avvägningarna är rimliga eller inte.

Det är svårt för mig som statsråd att ha synpunkter på enskilda fall, men jag har naturligtvis tagit reda på hur Socialstyrelsen har gjort bedömningen när det gäller Tallgårdens vårdhem, som nämns i den här frågan. Socialstyrelsens bedömning är att den vårdmiljö som erbjuds inte svarar mot de önskemål som riksdagen har ställt upp i lag eller i motivuttalanden.

Det här är ett gammalt vårdhem där det tidigare har funnits plats för drygt 60 personer. Det är något färre i dag. Men tanken är ändå att bygga om en traditionell vårdmiljö till gruppboendestäder. Man talar fortfarande om ett vårdhem i ombyggd form. Det svarar inte emot de krav som riksdagen har ställt upp i framför allt den lag som gäller på den här punkten.

Anf. 5 CHATRINE PÅLSSON (kds):

Herr talman! Tallgården är mycket riktigt ett vårdhem som har haft många boende. Men nu har man reducerat antalet boende. Jag tror att det i dagens läge är 24 boende och att man enligt den skiss som har bedömts skulle ha 16 boende. Tallgården ligger oerhört naturskönt och vackert och har en fin miljö. Det kan omvittnas av alla.

Det är väl alltid de bedömningar som lokala politiker gör som bäst visar hur man skall kunna lösa problemet, inte minst i övergången från en form till en annan, som det har rätt politisk enighet om att vi behöver förändra. Jag noterar att socialministern tycker att de lokala politikernas synpunkter och bedömningar skall få råda, och jag förstår också att Socialstyrelsen mycket aktivt arbetar med det här. Men det är också viktigt att vi som politiker är med i den här bedömningen.

Anf. 6 Socialminister BENGT WESTERBERG (fp):

Herr talman! Bara en avslutande kommentar. I viss mån är det naturligtvis så att lokala politikernas bedömningar måste få råda. Men kvar står att vi har

en lagstiftning i vilken vi har tagit ställning för en viss boendeform som vi tror är bra för utvecklingsstörda och andra svårt handikappade. Erfarenheten säger oss att gruppboendestäder eller i varje fall bostäder som kommer i närheten av gruppboendestäder är det bästa. Vi har i någon mån ringat in friheten för kommunala politiker. Det har vi varit helt överens om.

Anf. 7 CHATRINE PÅLSSON (kds):

Herr talman! Jag vill bara avsluta med att säga att det är viktigt att ha med den ekonomiska situation som vi lever i när vi beslutar om och utvecklar vården. Det har under ganska många år varit ett bekymmer för Kalmar län att klara den här lagstiftningen. Men man har arbetat utifrån den förutsättning man har haft och har en absolut ambition att leva upp till lagens intentioner.

Överläggningen var härmed avslutad.

5 § Svar på fråga 1993/94:430 om en anläggning för sanering av förorenade jordmassor

Anf. 8 Miljöminister OLOF JOHANSSON (c):

Herr talman! Jan Jennehag har frågat mig om regeringen kommer att ge Naturvårdsverket i uppdrag att utreda förutsättningarna för att anlägga en verksamhet för sanering av förorenade jordmassor vid sjön Tisnaren.

Jan Jennehag har uppgivit att det finns planer på att anlägga en sådan verksamhet på en industritomt ca 500 meter från Tisnarens strand.

För att få tillstånd till en sådan verksamhet krävs prövning enligt miljöskyddslagen (1969:387). För verksamheten skall väljas sådan plats att ändamålet kan vinnas med minsta intrång och olägenhet utan oskälig kostnad. Det ankommer på sökanden att visa att det föreligger förutsättningar för att tillåta verksamheten. Koncessionsnämnden prövar tillståndsansökan efter att ha inhämtat bl.a. Naturvårdsverkets synpunkter. I prövningen ingår bl.a. frågor om utsläpp till luft och vatten. Miljökonsekvenserna skall beskrivas i tillståndsansökan. Om jordmassorna är förorenade av miljöfarliga ämnen erfordras därutöver tillstånd enligt förordningen (1985:841) om miljöfarligt avfall. Sådant tillstånd meddelas av Naturvårdsverket.

Riksdagen har 1991 (rskr. 1990/91:338) lagt fast att ett femårigt program för sanering och återställning av miljöskadade områden skall genomföras med början från budgetåret 1991/92. Det ingår i Naturvårdsverkets uppgifter att ansvara för genomförande av detta program i samverkan med bl.a. länsstyrelsen och kommuner. Naturvårdsverket har avgivit en lägesrapport den 18 mars i år om Naturvårdsverkets arbete med åtgärder vad gäller sanering och återställning av miljöskadade områden. Rapporten sammanfattar dagens kunskapsläge, vad som hittills gjorts inom området och förslag till åtgärder för de närmaste åren samt diskuterar strategin för framtiden. Av rapporten framgår att det är angeläget att få till stånd ett långsiktigt och rationellt arbete inom efterbehandlingsområdet i Sverige. Naturvårdsverket skall arbeta vidare med förslag inom området.

Det finns mot bakgrund härav inte skäl att ge något särskilt uppdrag till

Anf. 9 JAN JENNEHAG (v):

Herr talman! Jag tackar miljöministern för svaret, och jag tolkar det positivt.

Men, miljöministern, det är ju inte bara Jan Jennehag som i största allmänhet uppger att det finns planer på att anlägga en sådan här verksamhet vid Tisnarens strand, utan detta är ju frukten av ett ganska omfattande arbete inom Bofors Vingåkersverken. Det förs också i den berörda trakten, både inom Katrineholms kommun och i lokalpressen, en mycket intensiv debatt i frågan. Jag har här i kammaren med mig ett omfattande material för den som intresserad – men miljöministern har kanske tagit del av informationen på annat sätt?

Jag tolkar i vart fall miljöministerns svar som att vi är överens om att det här är en nationell angelägenhet, att det är ett problem som skall lösas och att ett långsiktigt och rationellt arbete skall bedrivas inom efterbehandlingsområdet.

Miljöministern säger att det inte finns något skäl att titta närmare på förutsättningarna för just den här anläggningen, och jag utgår då ifrån att arbetet med att få till stånd en nationell lösning kommer att fortsätta och att de människor i trakten av sjön som har varit oroliga inte längre har någon anledning att känna oro.

Anf. 10 Miljöminister OLOF JOHANSSON (c):

Herr talman! Jag är fullt medveten om att det inte bara är Jan Jennehag som intresserar sig för denna anläggning, som avses genomföras i Bofors Vingåkersverkens tidigare industriområde. Jag har, i ett väldigt tidigt skede, haft kontakt i ärendet med landshövdingen i Sörmlands län. Min avsikt var att få en orientering i frågan, så att jag är informerad om detta.

Alla sådana här anläggningar väcker naturligtvis farhågor i omgivningen – det vet också jag – och jag har under den tid som gått också tagit del av en del av den information som Jan Jennehag hänvisar till.

Det jag i svaret vill understryka är att Naturvårdsverket har den här sortens uppdrag som en naturlig del i det femåriga programmet för sanering och återställning av miljöskadade områden. Om man på Naturvårdsverket uppfattar att det finns behov av hantering av förorenade jordmassor, har verket också full frihet att komma med förslag i den delen.

Den lägesrapport som Naturvårdsverket har gett ut, Efterbehandling av förorenade områden, är naturligtvis ett led i att underbygga detta arbete, som skall omfatta mer än bara förorenade jordmassor, på bredaste möjliga sätt.

Anf. 11 JAN JENNEHAG (v):

Herr talman! Jag förutsätter att miljöministerns engagemang i de här frågorna också kommer att ge ett sådant resultat att berörda myndigheter känner stödet från regeringen.

Jag utgår också från att det som kan komma att prövas i det här samman-

hanget är någon form av mobila anläggningar. Det finns naturligtvis stora vinster att göra med sådana tekniska lösningar, och jag utgår från att miljöministern inte ser några hinder i den vägen utan också stimulerar den tekniska utvecklingen på det området.

Vad jag ville ha klarlagt och vad jag tycker att jag nu har fått klarlagt är att det med de regler som gäller är ytterst osannolikt att en sådan här anläggning skulle få komma till stånd vid sjön Tisnaren.

Anf. 12 Miljöminister OLOF JOHANSSON (c):

Herr talman! Som alla vet ger vi i sådana här ärenden inga förhandsbesked, eftersom regelsystemet fastlägger på vilket sätt det skall beslutas.

Överläggningen var härmed avslutad.

6 § Svar på fråga 1993/94:446 om ansvaret för att bilavgasreningen fungerar

Anf. 13 Miljöminister OLOF JOHANSSON (c):

Herr talman! Karl-Erik Persson har frågat kommunikationsministern om regeringen avser att ta några initiativ för att lösa vissa problem med de svenska avgaskraven för bilar samt kostnadsansvaret i dessa sammanhang.

Arbetet inom regeringen är så fördelat att det är jag som skall svara på frågan.

Karl-Erik Persson tar i sin fråga upp att AB Svensk Bilprovnings uppföljande tester visar att många motorfamiljer har problem med att klara de hållbarhetskrav som ställs enligt bilavgaslagen och bilavgasförordningen, det ekonomiska ansvaret för de nödvändiga reparationerna av avgastekniken samt tvisterna mellan bilägare och biltillverkare om vem som skall stå för kostnaderna. Frågan behandlar även konsekvenserna för miljömålen.

Bilavgaslagen innehåller klara regler om ansvarsfördelningen mellan biltillverkare och bilägare när det uppstår fel på den avgasrenande utrustningen. Tillverkaransvaret gentemot personbilsägaren gäller för brister i den utrustning som begränsar utsläppen om de uppstår innan bilen har gått 8 000 mil eller blivit fem år gammal.

Detta ansvarsförhållande gäller om bilen underkänns vid en kontrollbesiktning. I praktiken har det uppstått tvister om hur långt biltillverkarnas ansvar sträcker sig. Konsumentföreträdarna anser att tillverkaren skall svara för att bilen klarar de uppställda avgaskraven, medan biltillverkarna anser att ansvaret gäller bestämda avgasrelaterade komponenter. Tvisten prövas för närvarande rättsligt, varför jag inte vill föregripa utgången.

Ett allvarligt problem för enskilda bilägare är fel som upptäcks när tillverkarens ansvar har gått ut. Dessa reparationer kan bli mycket dyra för ägaren. Omfattningen på problemet är inte klarlagd, men Svensk Bilprovnings statistik från kontrollbesiktningar är oroande. Konsumentverket och Naturvårdsverket bevakar frågan på ett utmärkt sätt, och Miljödepartementet avser att diskutera frågan med dessa verk.

Svensk Bilprovning testar årligen ett antal utvalda motorfamiljer vid Mo-

tortestcentrum. Om utsläppen av kväveoxider, kolväten, kolmonoxid eller partiklar är för höga anmäls detta till Naturvårdsverket. Vanligen vidtar bil-tillverkarna spontant åtgärder på felaktiga modeller. Om så inte sker kan Naturvårdsverket ålägga tillverkaren att vidta åtgärder. Av hittills testade 30 motorfamiljer har sju återkallats, och i fyra fall pågår förhandlingar om återkallande. Endast i ett fall har ett sådant beslut av Naturvårdsverket lett till rättslig prövning.

De problem med katalysatortekniken som har påvisats genom Svensk Bilprovvnings mätningar får inte misstolkas. Även de felaktiga bilarna har väsentligt lägre avgasutsläpp än bilar utan katalysatorer. Som frågeställaren framhåller innebär detta ändå att vi får svårare att infria miljömålen. Regeringen anser emellertid att Naturvårdsverket sköter kontrollen på ett bra sätt och finner därför ingen anledning att vidta ytterligare åtgärder på just denna punkt.

Det finns dock redan i dag ett effektivt sätt att få till stånd åtgärder för bilar med för höga avgasutsläpp. Regeringen har i propositionen En effektivare fordonskontroll skisserat ett system för flygande inspektioner av bilar avgasutsläpp. Med ett sådant system kan bilar med dåliga katalysatorer identifieras i trafiken. Det betyder att de kan bli föremål för åtgärd väsentligt tidigare än om problemen uppdagas i samband med den årliga fordonskontrollen. Detta leder till minskade avgasutsläpp och ofta även till lägre kostnader för bilägaren.

Anf. 14 KARL-ERIK PERSSON (v):

Herr talman! Jag får tacka miljöministern för svaret. Miljöministern har lyckats att beröra alla punkter som jag tänkte ta upp som kompletterande frågor, och det tycker jag är bra.

Anledning till att jag ställde frågan är en artikel i tidningen Miljöaktuellt där det står att katalysatorerna inte klarar dagens avgaskrav. 8 av 27 motorfamiljer överskred det godkända koloxidvärdet. Det tyckte jag var ett bekymmer. Nu ser jag att man försöker att arbeta vidare med denna fråga.

Något som jag också ser som något av ett problem är kostnadsfrågan. Om bilen gått mindre än 8 000 mil finns det klara regler, som miljöministern påpekade. Men det gäller bilar som bara gått 8 000 mil.

Det är många bilar som kommer att gå över 8 000 mil, och som är ganska nya. De klarar inte bestämmelserna, även om de inte är fem år gamla. Också de belastas med att ägaren får åtgärda detta själv. Jag tycker att det skulle finnas större krav på dem som i första hand inte klarar av detta. 8 000 mil är för litet.

De flygande inspektionerna är i och för sig bra. Men de löser egentligen inte problemen med utsläppen. Bilägaren får åka till sin auktoriserade verkstad och försöka lösa problemen. 8 000 mil är för litet. Finns det planer på att utsträcka detta så att regeln gäller vid ett större antal mil än 8 000?

Anf. 15 Miljöminister OLOF JOHANSSON (c):

Herr talman! Jag har gett ett ganska fylligt svar som är på gränsen till den längd som man bör använda i frågesvar. Jag har därför täckt in de flesta problemområden. Vi tycks vara överens om hur problemet ser ut i verkligheten.

Det man kan göra är givetvis att försöka komplettera den service- och kontrollverksamhet som finns. Jag vill nämna att Svensk Bilprovning har tagit fram en enkel avgasbesiktning som bilägarna frivilligt kan låta sina fordon genomgå.

De bilägare som misstänker att de har problembilar kan utnyttja denna för att i tid upptäcka om något håller på att hända med katalysatorn. Om problemen upptäcks i tid kan reparationskostnaderna i allmänhet begränsas avsevärt.

Bilbranschen bör också kunna beakta kostnaderna för katalysatorbyten allteftersom denna åtgärd blir vanligare när vi får fler äldre katalysatorbilar. Jag förutsätter att vi får en utveckling på det området.

När det gäller de 8 000 milen är detta en fråga där det finns motstående intressen, som bekant. Det är viktigt att vi t.ex. i förhandlingarna med EU har lyckats bibehålla våra krav vad gäller tillverkaransvaret. Att vi dessutom får flygande inspektioner och har enklare avgasbesiktning gör det möjligt att hantera dessa frågor individuellt.

Det allra viktigaste är dock bättre bränslen. Det är inte en tillfällighet att vi har försökt få bort blyet. Dels är det ett miljögift, dels är det ett elände i katalysatorbilar. Det är anledningen till att vi har satt in stöten just där.

Anf. 16 KARL-ERIK PERSSON (v):

Herr talman! Det sist sagda håller jag helt med miljöministern om. Blyet skall bort ur drivmedel. Sedan får jag bara hoppas att motorbranschen och intresseorganisationerna tar del av miljöministerns svar. Sköter de sig inte hoppas jag att man kan komma tillbaka och ställa större krav på dem.

Överläggningen var härmed avslutad.

7 § Svar på fråga 1993/94:433 om EU:s strukturfonder

Anf. 17 Arbetsmarknadsminister BÖRJE HÖRNLUND (c):

Herr talman! Georg Andersson har frågat mig vilka anslag regeringen avser använda för att ge nationella tillskott till projekt som finansieras med medel från EU:s strukturfonder.

Låt mig börja med att säga, att utformningen av de nationella tillskotten givetvis kommer att påverkas av inriktningen på det program- och strategiarbete som bl.a. kommer att ske ute i regionerna. Vidare kommer det givetvis att få betydelse hur de 2 miljarderna fördelas mellan målen 2-5 b.

Vad gäller den senare frågan pågår ett beredningsarbete inom regeringskansliet. Jag är därför i dag inte beredd att lämna besked om medelsfördelningen och därtill hörande geografisk avgränsning av vissa av målen. Därmed går det heller inte att ha någon bestämd uppfattning om den s.k. additionaliteten, dvs. vilka anslag som skall svara för den nationella finansieringen.

Anf. 18 GEORG ANDERSSON (s):

Herr talman! Hövligheten kräver att jag tackar för svaret, men detta svar var bland de allra tunnaste som jag har avlyssnat i denna kammare. Det är mycket allvarligt, eftersom detta är en viktig fråga.

Regeringen har lagt fram en proposition om regionalpolitiken. Det är nästan skandalöst att man i det sammanhanget inte kan ge några som helst besked om hur denna regionalpolitik skall samverka med regionalpolitiken sett ur ett EU-perspektiv.

Uppenbart är att regeringen också är oense om hur man skall sköta detta med de nationella tillskotten. Jag konstaterar att jag inte får något svar på de frågorna. Jag får också besked om att man inte heller nu har någon uppfattning om hur de 2 miljarderna skall fördelas mellan de olika målen och hur den geografiska avgränsningen skall ske.

Mot den bakgrunden vill jag ställa en fråga. Det råder en debatt om huruvida mål 6-området, som omfattar det nationella stödområdet, kan få några stöd från de andra målområdena. I klartext: Kan stödområdet i Sverige söka bidrag inom en ram på 360 miljoner, medan övriga landet har tillgång till fonder om 2 000 miljoner?

Är det rätt uppfattat? Vi har nämligen fått den informationen från Arbetsmarknadsdepartementets tjänstemän. Den informationen har också gått ut i pressen. Den väckte mycket stor förvåning på alla håll, även bland dem som har levt ganska nära förhandlingsmaskineriet. Nu frågar jag den främst ansvarige för förhandlingarna med EU på denna punkt.

Anf. 19 Arbetsmarknadsminister BÖRJE HÖRNLUND (c):

Herr talman! Jag är inte så förvånad över det sätt som Georg Andersson uttrycker sig på. Låt mig dock säga att det första som skall göras är att svenska folket skall säga ja eller nej till EU.

Länen kommer att bli ansvariga för att upprätta planer inom sina områden under NUTEK:s ledning. Sedan skall regeringen göra den slutliga avvägningen. Varifrån pengarna kommer är faktiskt inte självklart.

Vi tar ett exempel som Georg Andersson känner till väl, Inlandsbanan. Om man från länens sida vill ha en ordentlig upprustning av den kommer motfinansieringen ifrån Kommunikationsdepartementet och icke från de regionalpolitiska medlen.

Vid en stor satsning på distansutbildning i Västerbottens inland är motspelaren Utbildningsdepartementet, och det är icke fråga om de regionalpolitiska medlen.

Sedan till Georg Anderssons fråga. När det gäller stödområde 1 eller 2 – dvs. det inre stödområde som nu blev mål 6 – lägger man inte villkoren för ett tillfälligt stödområde ovanpå detta. Det går också till så i dag.

Sedan kan man diskutera storleksordningen. Detta är indexreglerat. Den summa vi nu diskuterar – 360 miljoner kronor – är inledningen, och sedan växer det. Det är ungefär 1 000 kr per invånare. Det kommer att vara två till tre gånger så mycket som något annat område får.

Anf. 20 GEORG ANDERSSON (s):

Herr talman! Av detta svar drar jag slutsatsen att Arbetsmarknadsdepartementets tjänstemän har gett oss rätt information. Om man tillhör målom-

Prot. 1993/94:91

19 april 1994

Svar på frågor

råde 6, dvs. i huvudsak det nuvarande stödområdet, går det inte att utöver de 360 miljoner som finns för målgrupp 6 få del av strukturfonderna. De resterande 2 000 miljonerna är reserverade för landet i övrigt. Jag uppfattar svaret på det sättet.

Det anmärkningsvärda är att det fortfarande tydligen råder en vilshenhet inom regeringen om detta. Utrikesministern har enligt samstämmiga vittnen varit uppe i Jämtland och hävdad att Jämtland också kan söka pengar från de 2 miljarder som återstår sedan det specialriktade stödet till inlandet på 360 miljoner kronor är borträknat.

Detta skapar en stor förvirring, men jag utgår från att arbetsmarknadsministerns svar är det korrekta. Det är mycket anmärkningsvärt att regeringen har gått med på ett sådant förhandlingsresultat. Min fråga är: Gör regeringen någonting för att i diskussioner med kommissionen ändra på detta förhållande?

Anf. 21 Arbetsmarknadsminister BÖRJE HÖRNLUND (c):

Herr talman! Kommissionen har sina spelregler för olika länder. Det Sverige lyckades med, egentligen mot all förmodan, var att trots en relativt hög BNP-nivå få ett målområde 6; det irriterade tyvärr våra nordiska grannar. Dessutom är EU:s regler sådana att det handlar om hela län. Det fanns också svenska intressen av att det skulle gälla hela län. Vi lyckades följa stödområdesgränsen mer, inte bara i fråga om hela kommuner utan också i fråga om delar av kommunen, t.o.m. kyrkobokföringsdistrikt.

Jag hann inte riktigt med att tala om reglerna i EU i mitt tidigare inlägg. EU bevakar detta mycket noga. De medel som nu går till området får inte minska för att dessa medel kommer till. Det är en viktig princip.

Jag ser gärna att det svenska parlamentet är så generöst som möjligt.

Anf. 22 GEORG ANDERSSON (s):

Herr talman! När Börje Hörnlund säger att vi lyckades ger det intryck av att vi hade framgång. I stödområdet i Sverige, som omfattar ungefär halva Sverige, kan man ansöka om medel inom ramen för 360 miljoner, medan övriga landet disponerar drygt 2 miljarder. Den allmänna bedömningen av detta är negativ. Man är besviken och bitvis ganska upprörd. Man tycker inte att detta var något lyckat förhandlingsresultat.

Det är anmärkningsvärt att Arbetsmarknadsdepartementet och arbetsmarknadsministern inte har lyckats föra ut den här informationen i tid under förhandlingens gång.

Det har också ryktats om att Norrlandsjordbrukets stöd delvis skulle fångas in inom ramen för de 360 miljonerna. Det har sagts att det då bortfaller ytterligare ett par hundra miljoner från jordbruksstödet.

Anf. 23 Arbetsmarknadsminister BÖRJE HÖRNLUND (c):

Herr talman! Jordbruket är en viktig näring. Jordbruket kommer att ingå som en del för detta stöd. Jordbruket kommer också att få stöd från medel som avser ett par andra mål – av målen 2–5 b.

Innan Georg Andersson eldar upp sig alltför mycket vill jag säga att målen 3 och 4 omfattar arbetsmarknaden. Sverige behöver inte ställa upp med nå-

got annat än med sin arbetsmarknadsbudget. Det är fritt fram för vårt parlament att ha mycket goda betingelser om det är dålig sysselsättning i det inre stödområdet. Dessa 2,4 miljarder kronor går alltså inte bara till ren regionalpolitik. Vi skall också förebygga ungdomsarbetslöshet, långtidsarbetslöshet och arbetslöshet vid större strukturförändringar.

Det finns också regler för t.ex. mål 2 som gäller industriell omstrukturering.

Anf. 24 GEORG ANDERSSON (s):

Herr talman! Nu försöker arbetsmarknadsministern att prata bort sakfrågan. Han har nyss bekräftat att man, om man tillhör målområde 6, inte får stöd från medel avseende de andra målen. Departementets tjänstemän har sagt till oss att åtgärder för långtidsarbetslöshet och ungdomsarbetslöshet inom målområde 3 kan avse hela landet utom mål-6-området. Norrlands inland och ytterligare en del av inlandet lämnas alltså utanför och får bara tillgång till de 360 miljonerna.

Inom ramen för dessa 360 miljoner skall en del av Norrlands jordbruksstöd också rymmas. Det bekräftar nu arbetsmarknadsministern. Det är ytterligare en negativ upplysning i detta sammanhang.

Förlåt att jag eldar upp mig, men jag möter stor indignation och upprördhet över detta ute i Börje Hörnlunds och mina gemensamma bygder.

Anf. 25 Arbetsmarknadsminister BÖRJE HÖRNLUND (c):

Herr talman! Det sammantagna förhandlingsresultatet innebär 2,4 miljarder kronor i återflöde och att vi klarade mål 6-området på det sätt som vi gjorde. Jag kan tala om för Georg Andersson att utomstående betraktare, som seriöst vill diskutera detta, tycker att det är ett bra resultat.

Företrädare för Georg Anderssons parti talar mer om att Luleå skall gå före Västerbottens inland t.ex. Vi kunde klara av detta och lägga det bästa stödet på det område som är mest utsatt. 1 000 kr per person, 360 miljoner som till 1999 skall växa till 450 miljoner, är ett tillskott utöver det som nu kommer till området. Om det finns politisk majoritet för det går det sedan hur bra som helst för den svenska regeringen och det svenska parlamentet att ytterligare bygga på detta stöd.

Anf. 26 GEORG ANDERSSON (s):

Herr talman! När Börje Hörnlund säger till mig och till alla som har samma uppfattning som jag att vi inte är seriösa dömer han nog sig själv ganska hårt.

Jag möter alltför många seriösa bedömare av detta som är förvånade över denna information och över att regeringen och förhandlingsdelegationen slutgiltigt accepterar en sådan uppläggning. Jag utgår fortfarande ifrån att man i diskussioner med kommissionen försöker att få till stånd en ändring vad gäller geografiska avgränsningar för de andra målområdena, så att vi i vissa avseenden kan täcka in mål 6-området.

Jag underkänner helt den matematik som Börje Hörnlund redovisar. Som jag bedömer det är det faktiskt inte någon gyllene fördel att tillhöra mål 6-

Prot. 1993/94:91
19 april 1994

Svar på frågor

området. Att exempelvis Skellefteå kommun inte ingår är mot denna bakgrund knappast att beklaga.

Anf. 27 Arbetsmarknadsminister BÖRJE HÖRNLUND (c):

Herr talman! Jag vet inte hur mycket Georg Andersson har läst på om EU:s regler. Inte kan det vara mycket. Om Georg Andersson tror att lilla Sverige kan göra om EU:s samtliga regelsystem inför en folkomröstning måste jag säga att Georg Andersson bör rösta nej. Då har han en helt orealistisk uppfattning om vad som är möjligt.

Om svenska folket säger ja har vi vid en regelgenomgång 1999 möjligheter att diskutera olika kriterier, men att tro att samtliga länder ändrar saker och ting för att Georg Andersson bullrar i talarstolen är att ta i.

Överläggningen var härmed avslutad.

8 § Svar på fråga 1993/94:444 om offentliganställdas rätt att kritisera samhällsförhållanden

Anf. 28 Arbetsmarknadsminister BÖRJE HÖRNLUND (c):

Herr talman! Bengt Hurtig har frågat mig om regeringen avser att vidta några åtgärder för att offentligt anställda skall slippa att vara oroliga för repressalier när de utnyttjar sin grundlagsenliga rätt att kritisera samhällsförhållanden.

Såvitt avser frågan huruvida ett utnyttjande av yttrandefriheten är eller skall kunna vara grund för uppsägning eller avskedande vill jag svara följande.

Arbetsrättskommittén har i sitt delbetänkande Ny anställningslag (SOU 1993:32) behandlat frågan om uppsägning på grund av illojalitet och beskrivit det rådande rättsläget.

Kommittén föreslår en viss skärpt inställning i fråga om illojalitet men inte såvitt avser möjligheten till kritik mot arbetsgivaren. Kommittén understryker att det inte får bli några ingrepp i den grundlagsfästa yttrandefriheten. Den interna kritikrätten skall lämnas orörd så länge arbetstagaren inte hemfaller åt hotelser eller liknande.

Det rättsläge som i dag råder såvitt avser arbetsgivarens möjlighet att säga upp eller avskeda en arbetstagare, som utnyttjar sin yttrandefrihet, är således klart. Några planer på att föreslå några förändringar i dessa regler har regeringen inte.

Bengt Hurtig påpekar i sin fråga att många uttrycker tveksamhet om att i framtiden åta sig fackliga uppdrag.

De fackliga förtroendemännen skyddas genom reglerna i förtroendemanalagen. En facklig förtroendeman får inte med anledning av sitt uppdrag ges försämrade arbetsförhållanden eller anställningsvillkor. Den fackliga förtroendemannen skall ha samma skydd även när han har lämnat sitt uppdrag.

Åtgärder som en arbetsgivare vidtar mot en arbetstagare på grund av att

denne är medlem i en facklig organisation kan också bedömas som för-
eningsrättskränkning med skadestånd som följd.

Det finns således i lagstiftningen ett gott skydd för de anställdas yttrande-
frihet.

Prot. 1993/94:91
19 april 1994

Svar på frågor

Anf. 29 BENGT HURTIG (v):

Herr talman! Jag tackar för svaret. Min uppfattning är att det blåser en
iskall vind på arbetsplatserna i detta land när det gäller dessa frågor. Sådant
är förhållandet även inom den offentliga sektorn.

I och för sig är det tillfredsställande att regeringen nu genom Börje Hörn-
lund förklarar att man inte har för avsikt att skärpa inställningen till illojalitet
på arbetsplatserna. Såvitt jag förstår kommer Arbetsrättskommitténs förslag
inte att läggas fram i en proposition.

Men också inom nuvarande lagstiftning vidtas ju en del mycket märkliga
åtgärder i detta land. Det finns ett exempel med en kommunal förtroende-
man i Värö, som helt enkelt fick sparken från sitt jobb på Värö bruk, därför
att han hade fungerat såsom talesman för Vänsterpartiet i miljöfrågor och
skrivit ett yttrande till Koncessionsnämnden. I detta ärende pågår nu över-
läggningar i Arbetsdomstolen. Det kan bli så att Värö bruk döms att betala
ett visst skadestånd, men det anser bruket tydligen att det är värt.

Denna metod att se på de anställda tas gärna efter av arbetsgivare inom
den offentliga sektorn. Man har enligt nuvarande lagstiftning möjlighet att
väga in egna bedömningar, t.ex. när man upprättar turordningskretsar. En-
ligt den nya arbetsrättsliga lagstiftningen kan man själv välja vilka man vill
göra sig av med. Man kan också vid löneförhandlingar använda sig av detta
synsätt, att man tycker att vissa anställda inte är tillräckligt lojala. Det har
skett en ökad utbredning av det individuella lönesystemet.

Anf. 30 Arbetsmarknadsminister BÖRJE HÖRNLUND (c):

Herr talman! Också jag läser naturligtvis om en del fall, som jag tycker är
långt ifrån tillfredsställande. Däremot kommenterar jag inte enskilda fall,
framför allt inte när de är föremål för behandling i Arbetsdomstolen.

Det är viktigt för vårt land framöver att det skapas en god medarbetaranda
och öppenhet i företagen. Jag tror att det är av mycket stor vikt att man kän-
ner sig trygg när man framför sina synpunkter på hur saker och ting bör fun-
gera och hur man vill förändra i företaget. Kloka företagsledare bör vara
mycket tacksamma över att denna attityd förekommer i företagen, för
många misstag förhindras om flera skallar får tänka och diskutera.

Naturligtvis kan det bli fråga om litet hårdare tag i en besvärlig arbets-
marknad. Men vi har nu för första gången fått rapport om att sysselsätt-
ningen ökar. Jag hoppas att detta för med sig att vi slipper en hård attityd
och att vi kommer in i ett skede där företag och organisationer utvecklas och
går framåt.

Anf. 31 BENGT HURTIG (v):

Herr talman! Jag begär inte att arbetsmarknadsministern skall uttala sig
inför det domstolsutslag som vi väntar på. Det var ett försök till en replik på

ministerns bedömning att det finns ett gott skydd för de anställdas yttrandefrihet. Men det har tydligen inte gällt i alla fall.

I 2 kap. 1 § regeringsformen slås fast att varje medborgare är gentemot det allmänna tillförsäkrad "yttrandefrihet: frihet att i tal, skrift eller bild eller på annat sätt meddela upplysningar samt uttrycka tankar, åsikter och känslor". Detta skydd får inte undergrävas genom åtgärder på det arbetsrättsliga området eller en attityd som har utvecklats på arbetsplatserna. Jag är helt överens med Börje Hörnlund om att det goda samarbetet och den goda andan är en förutsättning för hög produktivitet på arbetsplatserna. Jag tycker att denna fråga är så pass allvarlig att regeringen borde göra ett försök att undersöka hur pass omfattande den nya vinden på arbetsplatserna är.

Överläggningen var härmed avslutad.

9 § Svar på frågorna 1993/94:422 och 429 om massakern i Dili m.m.

Anf. 32 Statsrådet ALF SVENSSON (kds):

Herr talman! Ingela Mårtensson har frågat utrikesministern om åtgärder från regeringens sida med anledning av uppgifter i en brittisk TV-film om massakern i Dili på Östra Timor den 12 november 1991. Frågan har överlämnats till mig.

Bertil Måbrink har frågat mig om regeringen finner anledning att mot bakgrund av vad som har framkommit i filmen "Death of a Nation" ompröva beslutet att låta BITS lämna u-krediter till Indonesien.

Jag besvarar de två frågorna i ett sammanhang.

Vid flera tillfällen har jag här i kamraren haft tillfälle att redogöra för den svenska regeringens starka reaktioner på den indonesiska militärens övergrepp mot Östra Timors befolkning. Jag erinrar sålunda om vårt omedelbara och starka fördömande av massakern i Dili den 12 november 1991, som följdes av en gemensam nordisk demarche. Vi krävde också av den indonesiska regeringen att den undersökning av massakern som utlovats skulle ske snabbt, grundligt och opartiskt och att den indonesiska regeringen skulle göra sitt yttersta för att fler brott mot de mänskliga rättigheterna inte skulle ske. Jag erinrar även om att vi i våra tal i FN:s generalförsamling och inför kommissionen för de mänskliga rättigheterna har uttryckt vår oro över läget på Östra Timor liksom ställt oss bakom resolutioner och ordförandeuttalanden i dessa forum.

Vad gäller massakerns omfattning kvarstår, som frågeställaren framhåller, oroande frågetecken. Mer än 200 personer rapporteras som saknade till FN:s människorättskommissions särskilde rapportör. Denna kommission har beslutat att undersöka de uppgifter om ytterligare grymheter som har anförts i Ingela Mårtenssons fråga. Det finns anledning att avvakta resultatet av denna undersökning.

Herr talman! Med detta i minnet vill jag ändå säga att vi trots allt ser tecken på ökad indonesisk samarbetsvilja i Östra Timor-frågan. Man kan konstatera en minskad militär närvaro, ökad öppenhet för besök på Östra Timor av journalister och parlamentariker samt förbättrade arbetsmöjlighe-

ter för Internationella röda korset. Vi vågar därför hoppas att utvecklingen går åt rätt håll. En fortsatt dialog i dessa frågor med Indonesien är ett sätt att påverka och bevaka att ytterligare steg tas i denna riktning.

Mot bakgrund av att en viss försiktig förändring i positiv riktning har konstaterats under de senaste åren föreslår regeringen i årets budgetproposition att BITS skall kunna bereda u-krediter men att beslutet i varje enskilt fall skall underställas regeringen. I den prövningen kommer självfallet utvecklingen på MR-området i Indonesien att väga tungt. Man bör också hålla i minnet att Sveriges möjligheter att påverka den indonesiska politiken i MR-frågor ökar i takt med att våra förbindelser och vår dialog med Indonesien fördjupas och breddas.

Anf. 33 INGELA MÅRTENSSON (fp):

Herr talman! Låt mig börja med att säga att jag ställde den här frågan för cirka två månader sedan till utrikesministern. Jag fick då vänta, och till slut förföll frågan. Då frågade jag om inte Alf Svensson kunde svara i stället, men det gick inte. Nu ställde jag samma fråga igen, och det slutade med att den överlämnades till Alf Svensson. Det har gått ganska lång tid sedan jag ställde frågan.

Jag ställde frågan efter att ha sett den här filmen. Jag tycker att det som framkom i den är skandalöst. Jag vet att det var väldigt många som reagerade på filmen när den visades i svensk TV. De undrar vad vi i Sverige gör. Hur reagerar vi när en regeringen betar sig på det här viset mot sin egen befolkning?

Därför tycker jag att de uppgifter som Alf Svensson kommer med är litet märkliga. Han säger att man ser tecken på ökad indonesisk samarbetsvilja i frågan om Östra Timor. Var kommer den informationen ifrån? Det talas i svaret om minskad militär närvaro. Vad finns det för bevis på detta?

Jag tillhörde ju den grupp som var på Östra Timor i september. Vi frågade biskopen och andra om det var så att antalet militärer hade minskat. Det hade de inte märkt något av. Det finns ju dessutom en massa poliser. Det finns en enorm kontrollapparat här.

Sedan talades det om ökad öppenhet för besök. När vi var där sade man att vi skulle kunna åka runt var vi ville, men det visade sig sedan att vi inte fick det. Vi var ju starkt kontrollerade hela tiden. Det var en enorm kontroll. Jag har nog aldrig varit så kontrollerad tidigare.

Vi träffade representanten för Röda korset, och han vågade knappast svara ens på våra frågor. De var så oroliga för att de skulle få lämna Östra Timor. Inte heller Unicefs representant vågade svara på några som helst frågor.

Anf. 34 BERTIL MÅBRINK (v):

Herr talman! Jag tackar statsrådet för svaret. Statsrådet säger i svaret: "Mot bakgrund av att en viss försiktig förändring i positiv riktning har konstaterats under de senaste åren, föreslår regeringen" osv.

Det är något mer än två år sedan massakern i Dili utfördes, statsrådet. Hur kan man uttrycka sig på det sätt som statsrådet gör nu? Där försvann ju 200 timoreser. I dag vet vi vad som hände med dem. Jag tycker att det är litet

skamligt gentemot det östtimoresiska folket att ministern för de mänskliga rättigheterna i den svenska regeringen uttrycker sig på det här sättet.

Dessutom fortsätter mördandet av t.ex fackliga aktivister. Det skedde på Sumatra helt nyligen. För inte så många månader sedan bedrev man klappjakt och spärrade in fackliga aktivister som krävde en oberoende fackförening. De krävde rätten att få utöva sina fackliga rättigheter. Jag tycker att vi skall tala i klartext. De små förändringar som det talas om, t.ex att Internationella röda korset kan arbeta där osv., anser jag är kosmetiska förändringar.

Förtryckare, diktatorer och de som har blod på händerna, oavsett om det är i Indonesien, Kina eller Marocko, gör dessa små eftergifter när det passar dem, när den internationella opinionen utövar ett visst tryck. Men sedan går de tillbaka till precis samma brutala förtryckarmetoder som innan. Detta gäller också för Indonesien. Det är en militärdiktatur som skall förpassas till historiens skräphög. Det gör man inte genom att ge dem svenska biståndspengar.

Anf. 35 Statsrådet ALF SVENSSON (kds):

Herr talman! Jag kan ha förståelse för om det har irriterat Ingela Mårtensson att svaret inte kommer förrän nu. Jag kan inte själv hjälpa det.

Däremot kan väl inte Bertil Måbrink tycka att jag inte svarar på frågor om Indonesien. Det är ingalunda första gången jag gör det. Jag gör det nästan varje vecka. Vid varje tillfälle understryker jag med all den kraft jag kan mobilisera att det inte finns något försvar för kränkningar av de mänskliga fri- och rättigheterna i Indonesien.

I mitt svar hade jag en lång uppräknning av vad vi har försökt att göra. Vad skall vi göra mer än att uttala oss, fördöma, arbeta i multilaterala organ etc.? Bertil Måbrink avslutade med det klangfulla att det är fel att ge bistånd till den här typen av regimer.

Bertil Måbrink vet mycket väl – jag vet inte hur många gånger jag har sagt det här i kammaren – att det bistånd vi ger är nästan helt och hållet inriktat på att stötta de MR-organisationer som finns. Jag tror inte att Bertil Måbrink egentligen tycker att vi skall lämna MR-organisationerna i Indonesien därhän och ge oss hem. Jag tror fortfarande, precis som jag säger i mitt svar, att det är klokare att ha en dörr öppen för kontakt med den här typen av regimer.

Det är inget litet land det gäller. Det är inte en befolkning i klass med Sveriges. Det är faktiskt världens fjärde land befolkningsmässigt räknat. Jag tror att vi kan uträtta en del positiva saker trots att vi inte ger något stort bistånd. Vi ger ett litet bistånd som är inriktat på MR-frågor.

Anf. 36 INGELA MÅRTENSSON (fp):

Herr talman! Alf Svensson frågar vad vi skall göra. Ja, inte skall vi sälja vapen i alla fall. Det ingår väl inte i dialogen för att förbättra relationerna eller för att vara påtryckare för de mänskliga rättigheterna att sälja vapen till diktaturer.

I konstitutionsutskottet tittar vi på hur attityden här förändrats. De senaste åren har man återigen börjat sälja en del vapen. Vi har också tidigare

haft debatter här i kammaren som tyder på att man bedömer att situationen är sådan att man kan börja att sälja mer vapen. Är det den dialog som Alf Svensson tycker att vi skall föra med en militärdiktatur?

Jag tycker att det ger helt felaktiga signaler till Indonesien. Men jag förstår att det är detta att det är ett så stort land som ligger bakom. Det finns mycket pengar att tjäna. Det är en stor marknad. Det gör att man ser mellan fingrarna när det gäller de mänskliga rättigheterna.

Anf. 37 BERTIL MÅBRINK (v):

Herr talman! Jag har ingenting emot att man ger bistånd till organisationer för de mänskliga rättigheterna. Men det vore bra om Alf Svensson och den här regeringen kunde hålla sig till det. Men nu skall ni även öppna för u-krediter från svenska bistandsmedel. Det har ni ju sagt ja till. De går ju till förtryckarregimen.

Dessutom använder ni svenska biståndspengar via den nordiska investeringsfonden och investeringsbanken för att ge miljoner till förtryckarna i Indonesien. Det är detta jag reagerar emot. Jag har aldrig reagerat mot att man ger pengar till MR-organisationer. Men låt oss hålla oss till det!

Vi har heller aldrig ifrågasatt diplomatiska förbindelser med Indonesien. Det är på de två planen som vi skall föra en dialog med regimen där. Vi skall inte ge dem några u-krediter, vare sig bakvägen eller kringvägen via den nordiska investeringsbanken och investeringsfonden eller som det föreslås i budgeten. Där kan man tänka sig att ge u-krediter till generalerna i Indonesien. Vi får lov att skilja på detta. Alf Svensson nämner inte detta med u-krediter. Han talar om bistånd till MR-organisationer.

Anf. 38 Statsrådet ALF SVENSSON (kds):

Herr talman! Jag skall göra det nu, Bertil Måbrink, och jag har gjort det tidigare också. Vi har talat om u-krediter flera gånger. Det är bara att gå tillbaka till protokollet. Jag läste upp det i mitt svar. Det var slutfasen i svaret. Jag kan läsa det en gång till.

Det står alltså att BITS skall kunna bereda u-krediter, men att beslutet i varje enskilt fall skall underställas regeringen.

Ännu behöver inte Bertil Måbrink bli alltför vredgad. Vi har ännu inte beviljat några u-krediter. Om man kommer att bevilja u-krediter kommer beslutet att underställas regeringen. Jag kan försäkra Bertil Måbrink att vi kommer att vara förfärligt noga i det sammanhanget. Jag vet att jag annars får stå här och svara på frågor i det oändliga. Det går väl i och för sig an.

Jag håller med om att man skall vara väldigt noga med u-krediter. Samtidigt vet vi att frågan är komplex och komplicerad. Vi ger u-krediter till Kina. Det är Bertil Måbrink sannolikt emot, men vi gör det. Jag har tidigare sagt att det inte alla gånger varit så lätt att hitta en konsistent Asienpolitik för regeringen – ej heller för den förra.

Anf. 39 BERTIL MÅBRINK (v):

Herr talman! Det värsta är att Sverige ger biståndspengar till tre ockupationsmakter: Indonesien, Marocko och Kina. Jag kommer alltid att jaga den

Prot. 1993/94:91
19 april 1994

Svar på frågor

som är rättighetsminister och biståndsminister, oavsett om landet har en annan regering, om denna politik fortsätter.

Det står följande i slutet av Alf Svenssons svar: "Man bör också hålla i minnet att Sveriges möjligheter att påverka den indonesiska politiken i MR-frågor ökar i takt med att våra förbindelser och vår dialog med Indonesien fördjupas och breddas."

Hur stora u-krediter tror Alf Svensson att det behövs ytterligare för att få militärerna i Indonesien att respektera de mänskliga rättigheterna? Jag kan inte läsa ut något annat av citatet än att möjligheterna är större ju mer u-krediter vi ger.

Anf. 40 INGELA MÅRTENSSON (fp):

Herr talman! Jag skulle vilja ta upp frågan om de personer som har försvunnit igen. Det var en fråga som människorna på Östtimor kom med till biskopen. Man ville begrava sina döda ungdomar, men de var försvunna. Det finns fortfarande inga tecken på var de finns. En del tror att de har dumpats i havet av regeringen. I filmen sägs det att personer har skickats till sjukhus och att de blivit förgiftade på sjukhuset av läkare under överinseende av regeringen.

Det är just dessa förhållanden jag tycker att vi skulle reagera på. Det var bra att man reagerade direkt efter massakern. Vi hade debatter här i kammaren. De borde följas upp. När det nu kommer nya informationer om hur fruktansvärt en regering kan bete sig gentemot befolkningen borde man verkligen trycka på. Det förväntar jag mig av vår MR-minister.

Anf. 41 Statsrådet ALF SVENSSON (kds):

Herr talman! I slutmeningen i mitt svar sade jag att det är positivt att öka takten vad gäller våra förbindelser och vår dialog. Då har vi lättare att påverka. Det står inte att det i detta sammanhang nödvändigtvis måste ges u-krediter, Bertil Måbrink. Det är ett generellt påstående som man inte skall springa ifrån.

Jag tror inte att Sverige med hjälp av några som helst u-krediter förmår att rucka vare sig den ena eller den andra militärdiktaturen – hur stora u-krediterna än skulle vara. Dessutom är de krediter som står till vårt förfogande som bekant inte så hisnande stora.

Jag tror att det generellt är bättre att tala till varandra, informera varandra och försöka påverka varandra än att vända ryggen åt varandra.

Anf. 42 BERTIL MÅBRINK (v):

Herr talman! Jag har deklarerat att jag inte har någonting emot att vi för en dialog också med sådana regimer. Men det får ske via de vanliga diplomatiska kanalerna och genom bistånd till organisationer för mänskliga rättigheter i Indonesien och inte minst till kyrkan på Östra Timor. Det är inte oväsentligt. Det borde man också ge.

Vi vet att Indonesien inte har ratificerat 1966 års konvention om mänskliga rättigheter. Man har inte ratificerat 1984 års tortyrkonvention. Man har ratificerat 1989 års barnkonvention men gjort omfattande reservationer som

står i strid med barnkonventionens ändamål och syfte. Det säger väl allt om den där regimen!

Prot. 1993/94:91
19 april 1994

Svar på frågor

Anf. 43 INGELA MÅRTENSSON (fp):

Herr talman! Jag vill bara ställa två korta frågor. Tycker Alf Svensson att det är riktigt att vi säljer mer vapen till Indonesien? Ingår det i dialogen och förbindelserna med Indonesien?

Anf. 44 Statsrådet ALF SVENSSON (kds):

Herr talman! Först vill jag säga till Bertil Måbrink att vi alltså inte har beviljat några u-krediter till Indonesien. Det behöver vi inte orda så mycket ytterligare om.

Jag får tillstå att jag inte har förhållandena vad gäller vapenexporten till Indonesien solklara för mig. Det ämnet fanns knappast med i frågeställningen. Jag borde kanske ha haft det. Det är som vi vet inte heller mitt ministerområde.

Ärendet är uppe i konstitutionutskottet. Vi får se vad som kommer fram där. Jag vågar ändå säga att det är skillnad på vapen och vapen i de nya bestämmelserna för vapenexport. Jag vågar allt påstå att jag inte tror att konstitutionsutskottet kommer att hitta några väldiga offensiva vapenexporter från Sverige under den senare tiden.

Anf. 45 ANDRE VICE TALMANNEN:

Jag medger ytterligare ett inlägg från vardera talare.

Anf. 46 BERTIL MÅBRINK (v):

Herr talman! Det är riktigt att man ännu inte har beviljat några u-krediter, men att man över huvud taget flaggar för det i den biståndsbudget som det snart skall fattas beslut om här i kammaren inger oro. Jag märker en viss glidning i Alf Svenssons inställning till regimen. Det är visserligen inte någon större glidning, men jag ser den. Jag kopplar den till att man börjar öppna för att eventuellt kunna ge u-krediter direkt från Sverige till regimen i Indonesien. Det är där jag ser en liten fara.

Anf. 47 INGELA MÅRTENSSON (fp):

Herr talman! Jag anser att vapenexporten är MR-ministerns område, eftersom det står i restriktionerna för vapenexporten att man inte skall exportera till länder där det sker brott mot mänskliga rättigheter. Därför måste också Alf Svensson vara särskilt observant när det gäller vapenexportfrågorna.

Jag kan upplysa om att man sedan 1991 har sålt en del. Det handlar visserligen inte om några jättesummor, men det handlar såvitt jag förstår om nya vapensystem och inte bara om reservdelar och ammunition.

Man ger helt felaktiga signaler om man börjar öppna för en större vapenexport. Tidigare har man bara tillåtit export av reservdelar och ammunition. Genom de diskussioner jag har haft med Ulf Dinkelspiel har jag förstått att man är mer benägen att öppna även för nya system. Det är det jag motsätter mig.

Anf. 48 Statsrådet ALF SVENSSON (kds):

Herr talman! De faktum att Indonesien och Vietnam – det finns en hel del likheter mellan dem – är öppna för marknadsekonomin kommer att medföra att det blir en större öppenhet också på det politiska området. Jag tror att marknadsekonomin kommer att innebära att dessa två diktaturer inte orkar hålla sig fast i det långa loppet. Det ser jag som något mycket positivt.

Förhållandena vad gäller vapenexporten till Indonesien kommer som sagt att bli ordentligt klarlagda i konstitutionsutskottet. Jag tror inte att man kommer att hitta den stora vapenexport till Indonesien som Ingela Mårtensson befarar.

Överläggningen var härmed avslutad.

10 § Svar på fråga 1993/94:440 om religionsfriheten och Turkiet

Anf. 49 Statsrådet ALF SVENSSON (kds):

Herr talman! Anders Svärd har frågat mig om regeringen kommer att vidta några åtgärder för att den turkiska regeringen skall acceptera att verklig religionsfrihet skall tillämpas i Turkiet.

Den svenska regeringens syn på situationen i Turkiet med avseende på bl.a. respekten för de mänskliga rättigheterna och lokalvalen har kommenterats av utrikesministern från denna talarstol den 22 mars och den 12 april. Jag själv har likaså vid flera tillfällen, senast den 9 november i fjol, kommenterat situationen för den kristna syrisk-ortodoxa minoritet som kallar sig assyrier. Vad som sades vid dessa tillfällen gäller fortfarande.

Herr talman! Turkiets grundlag stadgar att landet är en sekulär stat och att alla medborgare är lika, oberoende av etnisk och religiös tillhörighet eller ras. En överväldigande majoritet av befolkningen tillhör någon islamisk trosinriktning. Några samfund åtnjuter ställning som officiellt erkända religiösa minoriteter, nämligen den grekisk-ortodoxa kyrkan, den armeniska apostoliska kyrkan och judendomen. Utöver dessa finns det en mängd andra religiösa samfund i landet, vilka inte erkänns officiellt.

Sett i ett övergripande perspektiv kan de som bekänner sig till olika minoritetsreligioner i Turkiet utöva sin religion, men begränsningar för samfundens verksamhet förekommer. Dessa begränsningar berör inte bara kristna, utan i viss mån även muslimska samfund. Den stora alevitiska minoriteten uppger sig t.ex. utsättas för diskriminering i fråga om tilldelning av anslag från det statliga religiösa direktoratet. Bland dem som bekänner sig till olika minoritetsreligioner uppger sig många känna en utsatthet gentemot myndigheter och grannfolk. Den turkiska regeringen har anledning att uppmärksamma dessa minoritetsgruppers situation och diskriminerande förhållanden och agera för att minska deras känsla av utsatthet.

Herr talman! Den svenska regeringen för en löpande dialog med den turkiska regeringen i fråga om respekten för de mänskliga rättigheterna, vilket naturligtvis också inkluderar religionsfriheten. I en demokrati har alla individer en självklar rätt att utan risk för diskriminering utöva sin religion. Den turkiska regeringen är ansvarig för att religionsfriheten respekteras i landet.

Sverige välkomnar Turkiets strävan att sluta upp bakom de demokratiska idealen, däribland religionsfriheten. Jag säger detta med anledning av att det också finns strömningar i Turkiet som ifrågasätter dessa värderingar. Samtidigt är det viktigt att vi följer hur landet lever upp till sina åtaganden som medlemsstat i bl.a. Europarådet och ESK i fråga om respekten för de mänskliga rättigheterna. På senare tid har en tonvikt lagts vid andra aspekter av dessa rättigheter, såsom yttrandefrihet och frihet från tortyr. Den svenska regeringen kommer även i fortsättningen att uppmärksamma respekten för religionsfriheten som en del av de mänskliga rättigheterna i våra kontakter med Turkiet.

Anf. 50 ANDERS SVÄRD (c):

Fru talman! Tack för svaret. Den turkiska staten är en sekulär stat, sade Alf Svensson i svaret. Det innebär ju att alla skall ha en formell rätt till sin religion. Mot den bakgrunden är svaret tyvärr ganska överslätande.

Minoritetsreligioners företrädare uppger att de känner sig utsatta, vilket också sägs i svaret. Detta tar sig olika uttryck. En del av minoritetsgrupperna uppger t.ex. att man gärna får fira gudstjänst men inte får bygga nya kyrkor. Man får ha präster, men man får inte utbilda präster inom landet. Även om man formellt får utöva sin religion kan man säga att det är fråga om en samfundsdiskriminering, eftersom man inte får se till att de som skall predika och förkunna har möjlighet att förkovra sig inom landet. Man kan jämföra detta med hur det skulle vara om vi i Sverige råkade ut för att svenska kyrkan inte fick utbilda sina präster eller om trossamfunden inte fick utbilda sina pastorer.

Mot denna bakgrund tycker jag att svaret är väldigt överslätande. Jag skulle önska att en minister med ansvar för mänskliga rättighets-frågor hade något mer att säga om de faktiska förhållandena.

Anf. 51 Statsrådet ALF SVENSSON (kds):

Fru talman! Jag håller helt och hållet med Anders Svärd om att det inte räcker att på papperet eller genom någon paragraf ha rätten till religion, utan att man också måste få utöva den och verkligen också få verka i sin religions anda. Det råder inget tvivel om att det finns åtskilligt att önska när det gäller Turkiet.

Vad som ofta lyfts fram när man talar om de kristna minoriteternas svåra situation i sydöstra Turkiet är det faktum att dessa grupper, såvitt jag förstår, kommer i kläm mellan PKK:s terrorism och det våld som regeringen använder sig av för att ta itu med terrorismen. I dessa relationer används tydligen också – om jag så får kalla det – religiös diskriminering. I släptåget efter bataljerna finns det naturligtvis de som försöker att implementera eller utbreda former av fundamentalism eller bristande åsiktsfrihet.

Det vi kan göra och det vi gör är att ständigt och jämt hålla dialogen aktuell och ta upp frågan med representanter för Turkiet. Jag kan försäkra Anders Svärd att jag själv har gjort det vid många tillfällen. Det finns ju i vårt land åtskilliga som har sina rötter i dessa regioner som kan hålla oss informerade. Fattas bara att vi inte skulle ta upp frågan vid våra kontakter med företrädare för Turkiets regim.

Anf. 52 ANDERS SVÄRD (c):

Fru talman! Alf Svensson säger att detta är ett problem främst i sydöstra Turkiet, men så är det ju inte. Det rör hela landet. Det prästseminarium som grekisk-ortodoxa kyrkan hade och som stängdes för ett 20-tal år sedan har inte har fått öppnas på grund av myndighetsbeslut. Prästseminariet låg inte i sydöstra Turkiet. De församlingar som jag själv haft tillfälle att besöka för att tala med företrädare för kyrkorna finns i olika delar av landet. Såvitt jag förstår är detta ingen begränsad företeelse som har något med bekämpandet av PKK eller annat att göra. Det är enligt min mening ett sidospår.

Jag skulle önska att Alf Svensson här ville säga att han är beredd att göra något mer än att bara tala allmänt om dessa frågor. Frågorna är för stora för att bara behandlas överslättande och försvinna genom allmänna samtal. Sverige borde ställa tydligare krav på Turkiet.

Anf. 53 Statsrådet ALF SVENSSON (kds):

Fru talman! Jag tycker inte att det jag här säger är överslättande. Det är naturligtvis inte överslättande att vi ständigt tar kontakt med representanter för Turkiet och säger att de måste garantera sina medborgare rätten till religion, rätten att byta religion och rätten att utöva religion och att de inte gör det på ett sätt som är acceptabelt. De har anslutit sig till dokument och finns med i sammanhang som ESK och Europarådet. Därför förväntar vi oss en annan tingens ordning.

Vidare är det ett problem för Turkiet med den terrorverksamhet som där finns med de krafter som gör sig gällande, inte bara visavi kristna grupper och grekisk-ortodoxa grupper – de sistnämnda är naturligtvis också kristna – utan också mot muslimska grupper. Jag tror att det är viktigt att vi försöker ge stöd åt de krafter som verkar åt rätt håll i Turkiet, så att vi inte bara slår ner dem.

Anf. 54 ANDERS SVÄRD (c):

Fru talman! I det sistnämnda, att goda krafter skall stödjas, vill jag instämma. Nu talade vi emellertid om mindre goda krafter som tillämpar diskriminering av religiösa och andra grupper – i detta fall gäller det religiösa grupper. Problemet får inte minimeras till att gälla något som hör ihop med bekämpandet av terrorverksamhet, som jag tidigare sade.

Resultatet hittills, fru talman, måste väl ändå anses vara ganska klen. Som jag har pekat på har man efter så lång tid efter att ett prästseminarium har stängts fortfarande inte rätt att återuppta verksamheten. Trots att man har pengar och tomt har man ändå inte rätt att bygga en kyrka för sin religionsutövning. Därför tycker jag inte att man har kommit särskilt långt i strävandena att förbättra förhållandena.

Anf. 55 Statsrådet ALF SVENSSON (kds):

Fru talman! Jag är överens med Anders Svärd om att det finns mycket övrigt att önska. Men de vägar vi har att använda oss av är ju att åter och återigen kräva en ändring.

Fru talman! Det är också vad vi gör.

Anf. 56 ANDERS SVÄRD (c):

Fru talman! Då hälsar jag med tillfredsställelse att Alf Svensson, som han i sitt slutinlägg här sade, är beredd att fortsätta detta arbete. Även om jag hittills tycker att resultatet är klen delar jag förhoppningen att det skall bli bättre i framtiden.

Överläggningen var härmed avslutad.

Prot. 1993/94:91

19 april 1994

Svar på frågor

11 § Svar på fråga 1993/94:443 om politiska fångar i Chile

Anf. 57 Statsrådet ALF SVENSSON (kds):

Fru talman! Eva Zetterberg har ställt en fråga till mig om vilka åtgärder som den svenska regeringen vidtagit i frågan om de politiska fångarna i Chile sedan det chilenska presidentskiftet den 11 mars i år.

Enligt den information som regeringen har finns det inte längre några personer i Chile som hålls fängslade på grund av brott med politisk anknytning till diktatortiden före den 11 mars 1990. Den avgående presidenten Patricio Aylwin fattade före sin avgång den 11 mars i år beslut om att benåda de sex sista politiska fångarna – bland dem några av förövarna av attentatet mot general Pinochet år 1986.

De personer som hålls fängslade för att de efter demokratins återkomst i mars 1990 begått brott under politiska förespeglningar betraktas som vanliga brottslingar av det chilenska samhället. Mot denna tolkning har jag inget att invända.

Den demokratiska övergångsregering som tillträdde i Chile i mars 1990 gav högsta prioritet åt att ge alla kvarvarande politiska fångar en rättvis behandling. Dessa fångar fick sina fall prövade i civil domstol, varefter presidenten i de flesta fall utfärdade benådning eller s.k. straffomvandling.

Som jag framhöll i ett interpellationssvar den 25 maj 1992 har den svenska regeringen inte haft anledning att ifrågasätta det sätt på vilket Aylwin-regeringen valde att ta itu med arvet från militärdiktaturen.

Den svenska regeringen har inte skäl att anta att den nyttillträdde regeringens politik kommer att avvika från den förra regeringens i fråga om respekt för mänskliga rättigheter och åtgärder för att uppnå nationell försoning.

Anf. 58 EVA ZETTERBERG (v):

Fru talman! Jag vill tacka Alf Svensson för svaret på min fråga och konstaterar att det inte är första gången vi diskuterar politiska fångar i Chile. Gemensamt kan vi naturligtvis glädja oss åt att antalet fångar har sjunkit mycket kraftigt. Dock vill jag minnas att Alf Svensson vid tidigare diskussioner har haft erinringar mot den chilenska regeringen för att man inte har gått tillräckligt snabbt fram. Vi har också kunnat vara överens om att politiska fångar inte hör hemma i en demokrati. Jag tycker inte att Alf Svensson ens är rättvis mot sig själv i svaret.

Så till frågan om de politiska fångar som nyligen har frigivits. Jag är litet överraskad över statsrådets uppgift. Jag har nämligen fått uppgiften att det skulle röra sig om elva personer och att inte samtliga är frigivna. Att jag

ställde min fråga just nu beror på att jag vet att Alf Svensson själv var med vid presidentinstallationen i mars. Jag var övertygad om att Alf Svensson såsom minister för mänskliga rättigheter skulle ta upp dessa frågor. Han hade då möjlighet att inte bara höra vad regimen säger utan att på plats kunna se vad man faktiskt har gjort.

Under hösten 1993 hade jag tillfälle att träffa Belinda Zubicueta, som då precis hade blivit frigiven. Jag fick veta att man ibland bara blir villkorligt frigiven, vilket innebär att den politiska fången inte direkt får tillbaka sina medborgerliga rättigheter och t.ex. inte kan delta i val. Jag vill påminna om detta. Det finns problem i den här situationen, som jag trodde att Alf Svensson hade intresse av att ta reda på litet mera om.

Anf. 59 Statsrådet ALF SVENSSON (kds):

Fru talman! Det är väl ändå onödigt, Eva Zetterberg, att tillvita mig att jag inte skulle ha något intresse av att ta reda på hur det förhåller sig. Först vill jag säga att jag tycker, vilket jag också sade i svaret, att Patricio Aylwin och Eduardo Frei, som jag känner väl, har lyckats utomordentligt utifrån den situation de fick starta med. Jag känner mig faktiskt helt säker på att Eduardo Frei kommer att fortsätta med uppbyggnaden av ett demokratiskt Chile. Spänningen var stor huruvida Patricio Aylwin skulle kunna leva upp till löftet att han innan han lämnade presidentposten skulle se till att det inte fanns några politiska fångar kvar. Enligt de personer jag talade med så lyckades han. Det har förstås också uppmärksamats att dessa fångar släpptes fria.

Jag är på det klara med att man sannolikt fortsättningsvis kommer att göra gällande att de som finns också är s.k. politiska fångar. Jag kan ha förståelse för att man kan göra olika tolkningar av vem som är politisk fånge. Jag tycker att jag i någon mån har försökt reda ut regeringens hållning i denna fråga. Jag upprepar att vi inte kan se att det skulle vara rim och reson att nu kritisera Eduardo Frei och hans regering, som är sammansatt av flera partier, för deras sätt att hantera den här frågan.

Anf. 60 EVA ZETTERBERG (v):

Fru talman! Jag kan självfallet inte göra någon bedömning av de enskilda fallen när det gäller personer som hävdar att de har blivit politiska fångar efter demokratins återkomst. Jag tror, precis som Alf Svensson, att flertalet av dem är kriminella personer som har begått kriminella handlingar som det inte finns någon anledning att klä i politiska termer. Jag menar ändå att man bör se närmare på den frågan.

Det finns rapporter från Amnesty som visar att tortyr har förekommit efter demokratins återinträde på scenen i Chile. Det finns också mycket tydliga bevis på att karabinjärerna har använt en väl tilltagen makt när det gäller säkerhetspolitiken. De har agerat på ett sätt som man faktiskt kan ifrågasätta. Det finns händelser som inträffade under hösten 1993 som mycket tydligt visar att inställningen till mänskliga rättigheter lämnar en del övrigt att önska. Jag trodde att Alf Svensson faktiskt var intresserad av att följa utvecklingen i Chile.

Anf. 61 Statsrådet ALF SVENSSON (kds):

Fru talman! Det hjälper naturligtvis inte om jag säger att jag är intresserad av detta, eftersom Eva Zetterberg vill ha det till att jag inte är intresserad. Jag kan leva med det.

Eftersom karabinjärerna nämndes vill jag erinra om att – jag tror att Eva Zetterberg har varit så intresserad att hon känner till detta – Eduardo Frei vid sitt tillträde rekommenderade general Rudolfo Stange att avgå från sin post som chef för karabinjärerna. Frei fick då svaret från denne general att han tänker stanna kvar. Det är ett svar som skapar bekymmer för regeringen. Vi känner till att militären och militärbefälhavaren general Pinochet sitter på ett mandat ytterligare en tid.

Jag ville nämna det, eftersom det inte alltid är så enkelt att ta över efter en period av diktatur. En viss förståelse för detta tycker jag borde finnas också hos Eva Zetterberg. Det skulle vara trevligt att höra Eva Zetterberg någon gång säga om dessa två kristdemokratiska presidenter att de har klarat situationen och sin uppgift bra.

Anf. 62 EVA ZETTERBERG (v):

Fru talman! Jag anser att Chiles regering, den föregående och den tillträdande, har gjort ett mycket bra arbete. Det vill jag gärna säga. Man har arbetat mycket hårt med dessa frågor, men jag tycker inte att man har nått ända fram. Att man fortfarande tvingas ha kvar Augusto Pinochet som ledare för de militära krafterna visar just hur starkt arvet från militärdiktaturen är.

Jag betvivlar inte Alf Svenssons intresse. Jag vill skicka med att man från regeringens sida, när man bevakar mänskliga rättigheter, inte bara skall nöja sig med de framsteg som faktiskt görs. Jag är mycket glad över de framsteg som görs i Chile. Även från regeringen måste man ha ett intresse för hur de mänskliga rättigheterna beaktas i fortsättningen. Alla problem är inte lösta på det här området i Chile i dag.

Överläggningen var härmed avslutad.

12 § Svar på fråga 1993/94:432 om vindkraftverk

Anf. 63 Statsrådet GÖREL THURDIN (c):

Fru talman! Ingvar Eriksson har frågat mig i vilka fall vindkraftverk kan anses utgöra byggnad och därmed omfattas av länsstyrelsens förordning vad beträffar tillståndsgivning med hänsyn till landskapsbild och naturskydd.

Länsstyrelsens förordnanden av sådant slag som Ingvar Eriksson nämner i sin fråga utfärdas enligt naturvårdslagen, som inte innehåller någon definition av begreppet byggnad. Ledning i denna fråga kan hämtas från byggnadslagstiftningen och den praxis som utvecklats inom denna. I nu gällande plan- och bygglag hänförs vindkraftverk till annan anläggning än byggnad, och ett vindkraftverk av viss i lagen angiven storlek är bygglövspliktigt.

Regeringen har även i ett ärende rörande frågan om landskapsbildsskydd enligt ett förordnande av Länsstyrelsen i Kristianstads län från år 1972 ansett att vindkraftverk inte kunde anses utgöra byggnad vid tillämpning av förord-

Prot. 1993/94:91

19 april 1994

Svar på frågor

andet. (Regeringsbeslut 8 1993-05-13 M91/2771/4, M93/473/4). I nämnda ärende var det fråga om tillämpningen av förordnanden till skydd för landskapsbilden enligt naturvårdslagen i dess lydelse före år 1975 och vindkraftverk av gängse slag.

Det kan påpekas att gränsdragningen för vad som är byggnad eller ej i flera fall inte är av avgörande betydelse, då föreskrifter enligt naturvårdslagen ofta reglerar både byggnader och andra anläggningar. Detta gäller för strandskydd. Vidare omfattar i många fall reservats- och naturvårdsområdesföreskrifter såväl byggnader som andra anläggningar. I sådana fall fångar föreskrifterna upp vindkraftverk.

Sammanfattningsvis vill jag anföra att frågan om ett vindkraftverk är tillståndspliktigt eller ej enligt länsstyrelsernas förordnanden beror på förordnandenas utformning, vilket styrs av varje länsstyrelse.

Anf. 64 INGVAR ERIKSSON (m):

Fru talman! Jag vill tacka mark- och planministern för svaret, vilket gav en ganska god information om hur snårigt det hela egentligen är. Det är många saker och paragrafer som man har att ta hänsyn till i dessa sammanhang.

Frågan är ställd just mot bakgrund av att det pågår en omfattande debatt på Bjärehalvön i nordvästra Skåne. Boende i närheten av de eventuella vindkraftverk som planeras oroar sig för kommande störningar i form av buller och blinkljus samt för en starkt förändrad landskapsbild. Intressemotsättningar uppstår lätt, som också kan leda till konflikter, ersättningskrav m.m. De platser som från vind- och produktionssynpunkt framstår som de bästa är ofta de sämsta när det gäller landskapsbilden. I många fall synes vindkraftverken också strida mot andra riksintressen, såsom naturvård och naturreservat.

Frågan är också föranledd av det undanröjda länsstyrelsebeslut som statsrådet nyss hänvisade till. Länsstyrelsen konstaterade ju att det inom det tilltänkta byggområdet rådde förbud mot nybyggnation och vidare att platsen var av riksintresse för friluftsliv och naturvård. Statens naturvårdsverk anförde också att ett beslut enligt naturvårdslagen 19 § innebar ett förbud för nybyggnation. Därför krävdes det en tillståndsprövning av länsstyrelsen.

I detta fall är ärendet uppenbarligen avgjort, men nya fall är på gång. Det föreligger en lång rad av ansökningar. Det är därför viktigt att det råder fullständig klarhet innan man ger ytterligare tillstånd, så att man slipper problem. Var går egentligen gränsen för storlek när det gäller vindkraftverk och bygglovsplikt? Statsrådet berörde detta i sitt svar.

Anf. 65 Statsrådet GÖREL THURDIN (c):

Fru talman! Jag vill börja med att kommentera det fall från Båstadstrakten som Ingvar Eriksson tog upp. När det gäller naturvårdsområdesbestämmelser och sådant handlar det här om en hantering av marken utan att ge ersättning till markägaren. I detta fall fanns det ingen förutsägbarhet i fråga om placeringen av vindkraftverk, vilket naturligtvis har betydelse för de berörda markägarna och för dem som är intresserade av att kunna utnyttja denna rena energikälla. Det var med tanke på rättssäkerheten som regeringen fat-

tade sitt beslut. Jag utgår ifrån att även Ingvar Eriksson tycker att det är riktigt att det skall finnas en förutsägbarhet för en markägare när det gäller hanteringen av hans mark.

Sedan vill jag svara på frågan om när ett vindkraftverk är bygglovspliktigt. Det står i plan- och bygglagen 8 kap. 2 §, att i fråga om andra anläggningar än byggnader krävs bygglov för att uppföra vindkraftverk, om vindturbinens diameter är större än två meter eller om kraftverket placeras på ett avstånd från gränsen som är mindre än kraftverkets höjd över marken eller om kraftverket skall fast monteras på en byggnad. Detta är den avgränsning som görs. Vi gjorde vår bedömning i förhållande till naturvårdsområdet. Länsstyrelsen diskuterade inte bygglovsfrågan, och vi ansåg att ett enda vindkraftverk inte var av avgörande betydelse för naturmiljön. Däremot är det en helt annan sak om det gäller grupper av vindkraftverk och stora anläggningar.

Anf. 66 INGVAR ERIKSSON (m):

Fru talman! Tack för det ytterligare klarläggandet. Jag har också sett det som gångbart att man bygger ett och annat vindkraftverk. Men intresset är ganska stort, och man har kanske inte riktigt insett effekterna av en utspridd placering. Det vore nog önskvärt att man samlade vindkraftverk på vissa bestämda ställen. Man är nu litet oroad för vad de nya ansökningarna kan utmynna i. Av statsrådets svar drar jag den slutsatsen att prövningen kan bli något annorlunda om det rör sig om ett större antal vindkraftverk.

Anf. 67 Statsrådet GÖREL THURDIN (c):

Fru talman! Om det rör sig om vindkraftverk av den storlek som vi nu talar om, är det alldeles klart att påverkan blir av ett helt annat slag. Då påverkas infrastrukturen i hela området. Även landskapsbilden förändras påtagligt, vilket också utgör grund för regeringens beslut.

Jag håller med om att det måste tas fram regler så att vi vet hur vindkraftfrågorna skall hanteras. Det måste finnas förutsägbarhet.

Boverket har ett förslag om allmänna råd för etablering av vindkraft på land ute på remiss. Det är alltså ett arbete på gång när det åtminstone gäller regler. Regeringens tillämpning kan också bilda en viss praxis. Men jag har inte något intryck av att det är alltför lätt att erhålla tillstånd för uppförande av vindkraftverk, tvärtom. Det har framförts till departementet att det är en rad lagar som hindrar etablering av vindkraft, eftersom de gör att tillståndsprocessen drar ut på tiden.

Anf. 68 INGVAR ERIKSSON (m):

Fru talman! Det var intressant att höra att det var allmänna råd på gång. Då vill jag fråga: När kommer dessa råd att behandlas i riksdagen? Eller är det bara en fortsättning på redan fattade beslut?

Anf. 69 Statsrådet GÖREL THURDIN (c):

Fru talman! Det är Boverket som hanterar detta. Därför blir inte dessa allmänna råd föremål för någon riksdagsbehandling. Det är ju en myndighet som utger råd för hur tillämpningen skall gå till. Det är klart att det är fritt fram att diskutera frågan i riksdagen, i regeringen och även inom andra myn-

digheter. Det är viktigt att föra en diskussion, eftersom det ofta är flera myndigheter som är inblandade.

Det har gjorts kartläggningar och inventeringar av de vindkraftverk som finns i några län. De visar att det inte återstår så många ställen när man har tagit hänsyn till alla hinder. Vi har strandskydd, riksintresse för kulturvård och naturvård, riksintresse för försvaret, närhet till bebyggelse osv. Jag vet inte om Ingvar Eriksson anser att strandskyddsbestämmelserna skall skärpas, men här gäller det att göra en avvägning mellan hur vi vill hantera energitillgången och andra intressen. Vindkraften är en ren energikälla.

Anf. 70 INGVAR ERIKSSON (m):

Fru talman! Också jag har den inställningen att det är viktigt att man kan ta till vara de möjligheter som finns. Det är också viktigt att man inte kommer i konflikt med andra intressen, inte minst strandskyddsbestämmelserna. I Danmark har man infört en ny lagstiftning som man har börjat att tillämpa. Där är man mycket restriktiv. Jag hoppas att regeringen tar intryck av erfarenheterna från Danmark.

Jag är fullt medveten om att man inte i tillräcklig utsträckning kan klarlägga de djupa och stora problem som hänger samman med den här typen av verksamhet. Men det är jag beredd att återkomma till vid ett senare tillfälle.

Anf. 71 Statsrådet GÖREL THURDIN (c):

Fru talman! I de län där den här frågan är av stor betydelse har man mycket strandområden och stora öppna ytor. Effekten av vindkraftverk kan bli sådan att det inte är någon idé att bygga några. I flera av dessa län pågår ett omfattande planeringsarbete för att ta fram var det är lämpligt respektive inte lämpligt att placera vindkraftverk. Det är viktigt att kommunerna tar hänsyn till riksintressen när de arbetar med dessa frågor i sina översiktsplaneringar och områdesbestämmelser.

Därför är det viktigt att föra upp den här diskussionen. Då vet markägaren vad det är för föreskrifter som gäller i kommunerna.

Överläggningen var härmed avslutad.

13 § Svar på fråga 1993/94:421 om telefonabonnemang

Anf. 72 Kommunikationsminister MATS ODELL (kds):

Fru talman! Magnus Persson har frågat mig om jag avser vidta åtgärder i syfte att ändra nuvarande kreditregler inom Telia för tecknande av telefonabonnemang.

Enligt vad jag erfarit från Telia har telefonkunderna betydande krediter, eftersom faktureringen av samtalsavgifterna normalt görs en gång i kvartalet i efterskott. Mot bakgrund av tidigare stora kreditförluster, i storleksordningen hundratals miljoner kronor, är Telias kreditpolicy att alltid göra kreditprövning vid teckning av abonnemang. Denna kreditprövning görs enligt de principer som normalt tillämpas på marknaden.

Om ingen kreditprövning kan göras, om betalningsanmärkning finns eller

om kundens inkomst är mindre än 50 000 kr per år, är Telias policy att kunden antingen skall skaffa en borgensman eller erlägga en depositionsavgift med 3 000 kr, som kunden får tillbaka efter ett år. I de fall kunden är student räcker det med att vederbörande kan visa intyg att man uppbär studiemedel. I de fall kunden är arbetslös och erhåller kontant arbetsmarknadsstöd (KAS) räcker det med att uppvisa ett intyg att man uppbär KAS.

Att fastställa kreditregler som gäller inom Telia AB är en sak för ledningen i bolaget och ytterst för styrelsen.

Anf. 73 MAGNUS PERSSON (s):

Fru talman! Jag tackar statsrådet för svaret på den fråga jag framställt, men jag är långt ifrån nöjd. För det första andas svaret ensidigt försvar av Telias agerande. För det andra skyller statsrådet ifrån sig på Telia.

Fru talman! Var tredje privatperson som vill öppna ett nytt teleabonnemang får nej av Telia. De som enligt 1992 års deklaration har inkomster som understiger 50 000 kr anses inte vara kreditvärdiga. 70 000 personer får avslag. De ges rådet att antingen skaffa sig en borgensman eller att deponera en summa på 3 000 kr. Är det 3 000 eller 5 000 kr? Det är olika uppgifter. Konsumentverket säger att det är 5 000 kr. Konsumentvägledarna i kommunerna säger att det är ett fåtal fall där man gått med på 3 000 kr. Får man det inte att stämma någonstans?

Statsrådet bör nog sätta sig in i Telias rutiner. Jag har studerat ett fall. Det gällde ett nystartat handelsbolag som skaffade sig ett NMT-abonnemang. Vid kontroll av betalningsanmärkning fanns ingen anmärkning då bolaget var nystartat, men inte heller hos de ingående ägarna, vilka också kontrollerades av Telia.

Några veckor efter abonnemangets öppnande var telefonen död. Efter en kontakt med Telias kundtjänst befanns det att kontraktet inte var påskrivit och att depositionsavgiften var obetald. Det hade inte kommit några önskemål från Telias sida om varken det ena eller det andra. Abonnemanget öppnades åter. Två dagar senare kom kontraktet – dock inget depositionskrav – som skrevs på och gick med återvändande post. Efter 14 dagar var telefonen åter död, ingen depositionsavgift erlagd, osv.

Det är sådant här, fru talman, som gör att jag tror att statsrådet måste titta på Telias rutiner på det här området.

Anf. 74 Kommunikationsminister MATS ODELL (kds):

Fru talman! Det är alldeles uppenbart att den tidigare ordning som Magnus Persson tydligen vill ha tillbaka kostade enorma belopp för dåvarande Televerket och ytterst för abonnenterna. Det var de som fick betala för att man inte såg till att de som utnyttjade Televerkets infrastruktur och kostnader verkligen betalade för sig. Det gick ut över andra, betalande, abonnenter. Nu har man stramat upp detta. De tidigare kreditförlusterna på hundratal miljoner kronor om året har nu nedbringats avsevärt.

De frågor som Magnus Persson ställer till mig har jag svarat på. Det är alltså möjligt för den som studerar att, bara genom att visa ett intyg på att man uppbär studiemedel, få ett abonnemang. Samma sak gäller om man är

arbetslös. Det räcker med att uppvisa ett intyg på att man erhåller kontant arbetsmarknadsstöd.

Det är, fru talman, fullständigt omöjligt för mig att kommentera de olika enskilda fallen eller rutinerna. Men en sak är jag helt övertygad om, och det är att Telia är ett mera kundorienterat företag i dag än det var tidigare och att man är lyhörd för den här typen av kritik, om den är berättigad, och att man också undan för undan rättar till rutinerna. Jag tror att Magnus Persson och jag egentligen är ganska överens om att en mycket positiv utveckling nu är på gång.

Det vi har gjort, fru talman, från regeringens sida är att öppna telemarknaden för konkurrens. Det har alltså kommit in nya operatörer. Dock kommer det att dröja ytterligare innan vi som telekunder kommer att kunna välja på ett antal operatörer vad gäller lokalsamtal. Men redan i dag är det möjligt, Magnus Persson, att få en annan operatör än Telia när det gäller utlandssamtal. Utvecklingen går alltså mot ökad kundanpassning.

Anf. 75 MAGNUS PERSSON (s):

Fru talman! Jag är inte heller betjänt av att det blir stora kreditförluster. Men jag är inte säker att de hundratals miljoner kronor som statsrådet talar om till stor del belastar just privatkunderna, utan det kan vara andra, i första hand arbetslösa ungdomar.

En sista, kompletterande fråga är denna: I informationen från konsumenter, kommunala konsumentvägledare och Konsumentverket hävdas det att kravet på 5 000 kr finns. Det är 3 000 kr bara i vissa fall, men 5 000 kr skulle vara det generella. Jag kanske inte kan få något besked i dag, men det vore bra om statsrådet kunde undersöka huruvida det är en generell gräns på 3 000 kr eller om det är 5 000 kr. Där har jag fått varierande uppgifter så sent som i förra veckan.

Anf. 76 Kommunikationsminister MATS ODELL (kds):

Fru talman! Inför dagens frågestund har jag fått följande uppgifter. I de fall där man inte kan göra en kreditprövning eller det finns en betalningsanmärkning eller kundens inkomst är lägre än 50 000 kr är Telias policy att kunden antingen skall skaffa en borgensman, förälder om det är en yngre konsument, eller erlægga en depositionsavgift på 3 000 kr, som kunden får tillbaka efter ett år. Det är alltså den uppgift som jag har fått inför dagens sammanträde. Men jag kommer efter detta att ta reda på om det också finns andra nivåer och vad de i så fall motiveras med.

Anf. 77 MAGNUS PERSSON (s):

Fru talman! Det vore bra om statsrådet kunde göra en kompletterande utredning om huruvida Konsumentverket har fel eller ej. I övrigt skall vi hålla frågan levande i framtiden. Tack!

Överläggningen var härmed avslutad.

Anf. 78 Kommunikationsminister MATS ODELL (kds):

Fru talman! Birgitta Hambræus har frågat mig om jag avser se till att den tunga lastbilstrafiken betalar sina samhällsekonomiska kostnader.

Bakgrunden till frågan är bl.a. den planerade nedläggningen av ett antal virkesterminaler i Dalarna och Härjedalen. Tråttåg AB har kommit överens med SJ om en mer konkurrenskraftig lösning av transporterna på järnvägen. Omlastning av timret från lastbil till järnväg skall enligt planerna koncentreras till fyra terminaler, från vilka heltåg skall gå direkt till massafabrikerna. Denna effektivisering av tågtransporterna kommer samtidigt att medföra att timmertransporterna med lastbil från avverkningsplats till omlastningsterminal ökar jämfört med tidigare.

En mycket central del i trafikpolitiken är att transporterna skall betala sina samhällsekonomiska kostnader. På lång sikt kan ökade transporter med tåg vara möjliga dels genom åtgärder som stärker järnvägens konkurrenskraft, dels genom en fördjupning av kostnadsansvaret inom hela transportsektorn.

Det är också så att konsumenterna skall ha så stor valfrihet som möjligt när det gäller utnyttjandet av olika transportmedel och att beslut om transporter skall ske i så decentraliserade former som möjligt. Dessa grundläggande principer medför att handlingsutrymmet för direkta ingrepp på transportmarknaden från regeringens sida är begränsat.

I stället för att styra en övergång av trafik mellan transportslagen genom regleringar vill jag betona möjligheten att styra genom att i ökad omfattning använda ekonomiska incitament.

Det är riktigt, som frågeställaren säger, att den tunga lastbilstrafiken inte bär sina samhällsekonomiska kostnader fullt ut. Kostnadsansvaret inom transportsektorn har genomförts successivt sedan slutet av 1970-talet. Det är regeringens mening att ett ökat kostnadsansvar är en mycket viktig del i en trafikpolitik för att minska trafikens miljöeffekter och uppnå effektivitet i transportsystemet. Utformningen av kostnadsansvaret kan variera från ett övergripande betalningsansvar för de kostnader som ett trafikslag orsakar till trafikavgifter som styrmedel för enskilda resor och transporter. I dag betalar man inom samtliga trafikslag en form av avgift eller skatt som avspeglar såväl rörliga kostnader som fasta infrastrukturkostnader. Miljö- och olycks-kostnader har börjat debiteras, dels via speciella miljöavgifter för väg-, järnvägs- och flygtrafiken, dels via transportsektorns övriga skatter och avgifter.

En höjning av skatter och avgifter för lastbilstrafiken måste ske på ett planerat sätt. Man måste samtidigt se till att det finns alternativa transportmöjligheter så att inte resultatet blir ett transportsystem som inte kan erbjuda den kapacitet och kvalitet som efterfrågas. I vissa fall finns inga möjligheter att föra över gods från lastbil till järnväg därför att järnvägen inte är tillgänglig. I vissa fall kanske järnvägen är dieseldriven och har negativa miljöeffekter. I andra fall kanske järnvägen inte är ett tillräckligt effektivt alternativ.

Hänsyn måste också tas till de skatter och avgifter som tas ut i andra länder. I detta sammanhang kan konstateras att Sverige ligger långt framme när det gäller att utveckla kostnadsansvaret i praktiken. Utländsk konkurrens medför, som jag ser det, att man måste inrikta lastbilstrafikens kostnadsan-

Svar på frågor

svar på framför allt ökade rörliga avgifter. Anpassade fasta skatter är det lämpligt att kombinera med högre rörliga avgifter enligt territorialitetsprincipen. Detta är något som också planeras att införas i framför allt delar av Centraleuropa, där den s.k. trafikinfarkten gör detta behov akut. Jag tror alltså att det framför allt är utvecklingen utomlands som på litet längre sikt kommer att medföra ett fördjupat kostnadsansvar inom transportsektorn.

I Europa satsas det för närvarande stort på investeringar i infrastrukturen. I EU omfattar planerna mycket stora satsningar på järnvägen. Ett snabbtågsnät för persontrafiken skall byggas upp. När det gäller godstrafiken har EU definierat knutpunkter och standarder för den konventionella järnvägen. EU har också ett särskilt program för utveckling av kombitrafiken, dvs. en bättre integrering av väg- och järnvägstransporter. Sverige måste aktivt delta i uppbyggnaden av ett modernt, kapacitetsstarkt och konkurrenskraftigt system för järnvägstransporter i Europa. Denna utveckling kommer både direkt och indirekt att stärka järnvägens konkurrenskraft i Sverige.

När det gäller den svenska skogsindustrins långväga godstransporter sker 80 % av exporten med järnväg eller fartyg.

Jag vill slutligen säga att järnvägens konkurrenskraft kommer att öka genom de satsningar regeringen lagt fram förslag om i den långsiktiga investeringsplaneringen. Sammanlagt 3 miljarder kronor läggs t.ex. under de kommande tio åren på att förbättra godsstråket genom Bergslagen och på norra stambanan och totalt 1,6 miljarder på länsjärnvägarna. Därutöver satsas under innevarande budgetår 650 miljoner kronor på särskilda åtgärder för selsättning och tillväxt. Denna åtgärd kommer att följas upp under kommande budgetår.

En avreglering av järnvägstrafiken medför också en möjlighet för lokala bolag att etablera sig och konkurrera om timmertransporterna på järnväg.

Anf. 79 BIRGITTA HAMBRAEUS (c):

Fru talman! Jag tackar kommunikationsministern för ett utförligt och värdefullt svar på min fråga.

Det viktigaste är att vi lever upp till våra trafikpolitiska målsättningar, som är mycket bra formulerade av riksdag och regering. Vi får inte göra saker som direkt motarbetar dem. I själva verket hävdar jag att vi gjort det. Jag hävdar också att EU, Europeiska Unionen, är före oss i miljövänlighet på vissa områden, exempelvis när det gäller lastbilstrafiken.

Det är tydligt att riksdagen har fattat ett antal beslut som gynnar den tunga lastbilstrafiken, på andra, mer miljövänliga trafikslags bekostnad. Jag utgår från att dessa förslag kommit från regeringen och att alltså både riksdag och regering är skyldiga i detta sammanhang.

Tyngre och längre fordon, än dem som EU tillåter, får trafikera våra vägar. I Sverige har vi sänkt fordonsskatten för tunga lastbilar och släpvagnar, medan EU-kommissionen överväger att successivt höja den till väsentligt högre nivåer. När vi slopade kilometerskatten och ersatte den med dieselskatt ville vi inte att den del personbilar och andra fordon som drivs med diesel skulle missgynnas. Men på något vis blev det ändå fel. De tunga lastbilarna fick nämligen oerhörda konkurrensfördelar genom skattelättnader.

Vägtrafiken beräknas betala 34,1 miljarder kronor i trafikavgifter under

budgetåret 1992/93. Men om de samhällsekonomiska kostnaderna räknas in, och om man inkluderar luftföroreningar och olycksavgifter, skulle man behöva ytterligare 15 miljarder. Då skulle man behöva fyra till fem gånger så hög dieselskatt. Överväger kommunikationsministern att successivt trappa upp dieselskatten? Vi har nu sänkt den genom att ta bort kilometerskatten. Hittills har vi alltså inte arbetat in miljöaspekterna när det gäller dessa tunga lastbilar.

Prot. 1993/94:91

19 april 1994

Svar på frågor

Anf. 80 Kommunikationsminister MATS ODELL (kds):

Fru talman! I mitt svar framhöll jag att de åtgärder som vidtas för att kostnadsanpassa de olika trafikslagen måste ske planerat; de måste dock ske, och planeringen måste startas. Det har gjorts.

En för snabb ökning av transportkostnaderna i exempelvis Birgitta Hambraeus eget hemlän, med t.ex. en fyr- eller femdubbling av dieselskatten, skulle tyvärr föra med sig att avverkningsgränsen skulle flyttas ned mot kusten dramatiskt. Nettoeffekten skulle bli ökat globalt transportarbete, med import av timmer från i första hand Baltikum, i andra hand Chile. Det är denna balansgång man har att gå.

Frågan om våra långa och tunga fordon har dess bättre utretts mycket kraftfullt. TFK har kommit med en utmärkt utredning om det. Den visar, att om vi skulle sänka den tillåtna längden på fordonen till 18,35 m i Sverige skulle detta innebära en ekologisk katastrof. Det skulle innebära en ökning av koldioxidutsläppen med 700 000 ton per år, dvs. med 20 %. Det skulle innebära en ökning av kväveoxidutsläppen med 25 %. Det skulle innebära en ökning av den svenska industrins transportkostnader med ca 7 miljarder kronor om året. Allra värst skulle skogsindustrin drabbas, och det skulle i praktiken slå ut många av de skogsbönder som exempelvis finns i Dalarna när det gäller deras möjligheter att leva i den delen av landet.

Den balansgången, fru talman, måste vi ha i minnet när vi tar itu med trafiksektorns mycket svåra miljöproblem, vilket vi gör med full kraft. Trafik- och klimatkommittén kommer i början av juni månad att lägga fram sitt betänkande, och varje trafikslag skall i praktiken få ett handlingsprogram om hur man skall uppnå de mycket tuffa miljökrav som denna riksdag ställt.

Anf. 81 BIRGITTA HAMBRAEUS (c):

Fru talman! Jag tackar för det ytterligare svar jag fick. Jag inser att det är oerhört viktigt att regeringen ser på detta problem ur en helhetssynvinkel. Det är komplicerat, och det är många faktorer som måste vägas in.

Men i Dalarna kommer man nu att få uppleva hur tunga timmerbilar kommer att köras parallellt med befintliga järnvägsspår. Det är mycket svårt att förstå. Det finns två tänkbara möjligheter till detta. Antingen tar Banverket för mycket betalt, så att tågtransporterna har blivit olönsamma, eller också har lastbilstrafik gjorts mer lönsam; tidigare använde man sig mer av tåg. Hur kan vi se till att infrastruktur med timmerterminaler – som faktiskt har framtiden för sig när vi får helhetsgreppet och är färdiga med vår anpassning till miljön – inte tas bort under övergången?

Anf. 82 Kommunikationsminister MATS ODELL (kds):

Fru talman! Ett av de stora problemen är att ett stort statligt verk möter konkurrensen av hundratals lokala småföretagare, som trafikerar våra vägar. Regeringen har lagt fram en proposition i denna kammare som går ut på att avreglera. Möjligheten att trafikera vår fina järnvägsinfrastruktur med fler operatörer än enbart SJ bör finnas. Det finns redan ett antal exempel, bl.a. Tågåkeriet i Bergslagen AB som är stationerat i Kristinehamn. Dess verksamhet går ut på att som underentreprenör till SJ dra fram mer gods och minska kostnaderna. Det ökar möjligheten att utnyttja järnvägsinfrastrukturen.

Jag tror att vi fullt ut måste låta denna småföretagsverksamhets idéer också få komma till uttryck i inte minst de perifera delarna av järnvägsnätet. Det krävs kreativitet för konkurrens med vägtrafiken.

Anf. 83 BIRGITTA HAMBRAEUS (c):

Herr talman! Problemet är bara det, att innan vi har hunnit få helhetsgreppet och anpassa oss så att det blir bra ur alla synpunkter har kanske en del möjligheter tagits bort som visade sig vara lönsamma i det långa loppet.

Jag undrar därför om kommunikationsministern nu är villig, med anledning av riksdagens beslut när det gäller kretsloppstänkandet, att gå ett steg upp i det vi brukar kalla för Olles trappa. Det innebär att man börjar ta upp samtal med företagen då de själva inte tar sitt miljöansvar. Man kunde höra efter med Stora och Korsnäs, som har Trätåg AB, om de inte har möjlighet att skjuta upp sina planer, med tanke på att det så småningom kommer att bli dyrbarare med lastbilar när det finns tåg. Dessutom borde man tala med SJ om att det kanske inte behövs full kostnadstäckning just för detta. Tåg är alltid bättre än lastbil, särskilt om tågen elektrifieras och inte körs med gamla dåliga diesellok.

Anf. 84 Kommunikationsminister MATS ODELL (kds):

Herr talman! Jag lyssnade på miljöministern här i kammaren i fredags, och han sade då i en interpellationsdebatt i samma ärende:

”Samtidigt vill jag konstatera att det naturligtvis är ett memento att transportörerna i det här fallet kommer att utnyttja diesellok under 9 000 timmar i stället för under 18 000 timmar — — —.”

Det är alltså så, som Birgitta Hambræus säger, att det förekommer även dieseldrift på spåren.

Låt mig bara berätta för Birgitta Hambræus att både Stora och Korsnäs, såvitt jag har erfarit, har träffat de berörda kommunerna och informerat om att man är beredd att skjuta på avtalet. Det har redan bildats en arbetsgrupp mellan Länsstyrelsen i Kopparbergs län och kommunerna för att se över möjligheten att bibehålla en större del av godset på järnväg. Jag tror alltså att den utvecklingen är på gång.

Anf. 85 BIRGITTA HAMBRAEUS (c):

Herr talman! Det är oerhört glädjande att vi kanske ser en ljusning här. Jag vill också tillägga att privatiseringen, som kommunikationsministern tog upp sist i sitt svar, är en mycket viktig väg. I Orsa finns Dala Tåg AB, som

kör lönsam godstrafik på 5 mil järnväg, som SJ hade tänkt sluta med helt. Att möta de många små lastbilsföretagen med många små tågföretag måste vara framtiden, och sedan får man se vad som är mest konkurrenskraftigt. Jag hoppas verkligen att den proposition som ligger i riksdagen nu kan antas, inte minst från miljösynpunkt, och att en avreglering av SJ kan komma till stånd.

Prot. 1993/94:91
19 april 1994

Svar på frågor

Anf. 86 Kommunikationsminister MATS ODELL (kds):

Herr talman! I den delen är Birgitta Hambræus och jag helt överens. Vi anser naturligtvis båda två att den historiska satsning som nu görs på de svenska järnvägarna – den största sedan 1860-talet, där de svenska skattebetalarna satsar 40 miljarder kronor på att rusta upp det svenska järnvägsnätet – innebär att det är rimligt att vidta åtgärder så att det blir ökad järnvägs trafik och ökad användning av järnvägen, inte minst när det gäller småskaliga godstransporter, som kan dra ner till de stora stråken. Jag tror att SJ under mycket lång tid kommer att vara den allra effektivaste och bästa operatören i det här fallet.

Överläggningen var härmed avslutad.

15 § Svar på fråga 1993/94:451 om avstängda vägar på grund av tjällossning

Anf. 87 Kommunikationsminister MATS ODELL (kds):

Herr talman! Lars Sundin har frågat mig vilka åtgärder regeringen avser att vidta så att färre vägar stängs av under tjällossningen ett annat år.

Under de senaste åren har beslut fattats om kraftfulla satsningar i investeringar och upprustning av trafikens infrastruktur. Regeringen beslutade den 24 mars i år om en investeringsplan för det nationella stamvägnätet och övriga riksvägar som omfattar 41,6 miljarder kronor. Detta beslut kommer att innebära en avsevärd standardhöjning på stamvägnätet och de övriga riksvägar som ingår i planen.

Regeringen har de senaste åren även fattat beslut om betydande drifts- och underhållsåtgärder. Utöver det ordinarie anslaget till drift och underhåll av statliga vägar anvisades 1992 nästan 3,7 miljarder kronor för underhållsåtgärder och investeringar i länsvägar. Åtgärderna syftade till att tillgodose underhållsbehovet på i synnerhet de mindre vägarna och till att skapa sysselsättning.

I samma syfte föreslog regeringen våren 1993 att ytterligare 2,4 miljarder kronor borde anvisas för underhållsåtgärder på länsvägar och länsjärnvägar under den kommande tvåårsperioden. Åtgärderna inriktades liksom tidigare mot sysselsättningsintensiva objekt.

De särskilda medel för sysselsättningsskapande åtgärder om drygt 6 miljarder kronor som har anvisats under de senaste åren har möjliggjort omfattande insatser på länsvägar och länsjärnvägar. På länsvägarna har behovet av bärighetsåtgärder uppmärksamrats särskilt, eftersom de mindre vägarna

Svar på frågor

ofta drabbas av bärighetsproblem, och därigenom har möjligheterna att åtgärda problemen med avstängda vägar ökat.

Anf. 88 LARS SUNDIN (fp):

Herr talman! Jag ber att få tacka för svaret på min fråga.

Jag ställde frågan därför att 25 % av vägarna hemma i Älvsborgs län just nu är avstängda på grund av tjällossningen. I Dalsland är situationen ännu värre, där inte mindre än hälften av vägnätet är avstängt och omöjligt för tung trafik, av samma skäl. Det innebär naturligtvis avsevärda ekonomiska förluster för både åkarna och deras kunder och ytterst för oss alla.

Nu redovisar kommunikationsministern en rad åtgärder som denna regering har vidtagit för att förbättra vägarna och skaffa fram jobb, och det är bra. Men hur snabbt kommer dessa åtgärder att få effekt? Kommer vi t.ex., om det blir en normal vinter, vid denna tid nästa år att ha färre vägar avstängda i Dalsland och Sjuhäradsbygden till följd av de satsningar som regeringen har gjort?

Anf. 89 Kommunikationsminister MATS ODELL (kds):

Herr talman! Lars Sundin ställer en mycket konkret fråga, och jag vågar inte ge ett rakt svar på den. Jag kan ändå säga, att under den här perioden genomförs och avslutas 2 000 vägobjekt, och på riksdagens bord ligger nu förslag om 2,4 miljarder kronor till att börja med. Dessutom kan jag avslöja för Lars Sundin att det i den kommande kompletteringspropositionen anvisas ytterligare ett avsevärt belopp för den här typen av åtgärder.

Detta sammantaget gör att jag har mycket goda förhoppningar om att det nästa år kommer att vara en bättre situation på en hel del vägar. Det beror till stor del också på vilken typ av vinter det blir. Vi skall vara medvetna om att den vinter som vi har bakom oss i Syd- och Mellansverige var en av de svåraste sedan 1987, och det har medfört att många vägar har blivit ovanligt hårt drabbade under tjällossningen.

Anf. 90 LARS SUNDIN (fp):

Herr talman! Det är klart att situationen beror på hur vintern blir nästa år. Jag frågade om vi vid en normal vinter kommer att ha färre vägar avstängda i Dalsland och Sjuhäradsbygden. Låt oss hoppas att det blir så som kommunikationsministern säger.

Bra och fungerande kommunikationer är ju utomordentligt viktiga för näringslivet, inte minst i ett så industridominerat län som Älvsborg, där vägstandarden generellt sett faktiskt är sämre än riksgenomsnittet. Som det nu är, kan det inte få fortsätta. Situationen är naturligtvis besvärlig.

Anf. 91 Kommunikationsminister MATS ODELL (kds):

Herr talman! Jag vill återigen säga till Lars Sundin att regeringen är mycket medveten om detta. Denna regering har redan gjort en mycket stor satsning på de mindre vägarna, med över 6 miljarder kronor, utöver ordinarie anslag genom ett antal olika paket. Jag nämnde också att det i den kommande kompletteringspropositionen anvisas ett avsevärt belopp för att ytter-

ligare stärka framför allt den här delen av vägnätet. En av huvudanledningarna bakom denna satsning är också att ge sysselsättning.

Prot. 1993/94:91
19 april 1994

Anf. 92 LARS SUNDIN (fp):

Herr talman! Jag noterar alltså att kommunikationsministern är medveten om att vägstandarden i Älvsborgs län är sämre än riksgenomsnittet. Så kan det inte få fortsätta i längden.

Svar på frågor

Överläggningen var härmed avslutad.

16 § Svar på fråga 1993/94:400 om elevavgifter

Anf. 93 Statsrådet BEATRICE ASK (m):

Herr talman! Widar Andersson har frågat mig på vilket sätt jag avser åtgärda vissa påstådda brister i Skolverkets arbete med att utvärdera elevavgifternas skälighet vid de fristående skolorna.

Enligt skollagen får fristående skolor som godkänts för skolpliktens fullgörande endast ta ut elevavgifter som är skäligen med hänsyn till de särskilda kostnader som skolan har, förutsatt att kostnaderna kan anses rimliga för verksamheten. Om en skola tar ut oskäligt höga elevavgifter, skall Skolverket besluta att skolan inte skall få rätt till kommunala bidrag.

Det är Skolverkets uppgift att granska elevavgifterna. För redan godkända fristående skolor sker granskningen dels inom ramen för Skolverkets tillsyn, dels genom den uppföljning och utvärdering som de fristående skolorna är skyldiga att delta i.

Tillsynen innebär bl.a. att varje enskild fristående skola granskas första gången cirka två år efter det att skolan blivit godkänd, om inga särskilda orsaker finns att genomföra tillsynen tidigare.

Uppföljningen och utvärderingen sker genom de insamlingar av uppgifter från skolhuvudmännen som Skolverket gör varje år. Den uppgiftsinsamling som berör skolornas intäkter och kostnader sker den 15 mars och avser föregående räkenskapsår. Detta innebär att årets uppgiftsinsamling nyligen avslutats.

Uppgiftsinsamlingen och redovisningen sker enligt de föreskrifter som utfärdats efter samråd med Svenska kommunförbundet och Landstingsförbundet.

På grund av en viss tröghet i kontrollsystemen är det rätt att säga att 1994 kommer att bli det första år då mera fullständiga data föreligger om de fristående skolornas verksamhet. Jag inväntar med intresse denna redovisning.

Anf. 94 WIDAR ANDERSSON (s):

Herr talman! Jag tackar statsrådet för svaret på frågan.

Dess värre har svaret mycket av karaktären av ett icke-svar. Bakgrunden till att jag har ställt frågan är att jag följer upp och så smått deltar i en del fristående skolors verksamhet. Jag finner det mycket intressant och spännande. Därför känner jag att det är oerhört angeläget att de fristående skolorna finns kvar inom den sammanhållna grundskolan, att det finns så rätt-

visa villkor som möjligt och att de inte skiljs ut från det övriga skolsystemet. Just närheten till det övriga skolsystemet ger störst påverkansgrad på det allmänna skolväsendet.

Två år efter det att vi fattade beslut i riksdagen tog jag kontakt med Skolverket för att få höra hur läget var med elevavgifterna. Riksdagens beslut var en form av gummiparagraf som måste prövas i praktiken i fråga om skäliga elevavgifter.

Jag har haft upprepade samtal med personal på Skolverket, och jag har blivit uppriktigt förvånad när jag inte har kunnat få fram några som helst uppgifter om huruvida det förekommer några skolavgifter och på vilken nivå och vad som i så fall bedöms vara skäligt eller oskäligt.

Skolverket har kunnat meddela att det finns 168 tillstånd för fristående skolor. Men man vet inte vilka skolor som är i gång. Här finns det alltså stora, klara brister.

Herr talman! Jag tror att ett av huvudproblemen är att det egentligen finns två huvudmän för verksamheten. Trots att det finns en kommunaliserad skola har det skapats en gräddfil för dessa fristående skolor med fri etableringsrätt där räkningen kan skickas till staten. De kommunala politikerna och myndigheterna har väldigt litet att säga till om, och på många håll har de oroväckande liten kunskap om vad som pågår.

Anf. 95 Statsrådet BEATRICE ASK (m):

Herr talman! Det finns säkert brister i all uppföljning när det gäller friskolorna. Det är en relativt ny prövning som skall göras.

Jag har inhämtat att man på Skolverket har tagit fram riktlinjer för hur frågor om elevavgifter – som vi i dag diskuterar – skall hanteras. Det är mycket bra att det har skett. Skolverket räknar med att tillsynen har utövats för över hälften av de fristående skolorna. Verket har tagit fram en plan för hur genomgången skall gå till. Jag tycker att det är bra, även om jag tycker att det skulle vara bra om mer kunde redovisas.

Enligt de samtal jag har haft med verkets tjänstemän kommer Skolverkets redovisning att snart vara klar. Jag hoppas att den skall visa att skolorna uppfyller de krav som riksdagen har satt upp för elevavgifterna. Skolverket följer strikt linjen att avgifter skall vara skäliga, och verket försöker hitta en grund för den bedömningen. Avgifterna skall ha en viss profil och kunna motiveras, t.ex. så att föräldrarna inte betalar två gånger.

Det förs också diskussioner med enskilda fristående skolor, där verket vid tillsynen har funnit att avgifterna ligger fel. Det tycker jag också är bra. Arbetet går framåt, även om jag kan önska mig mer.

Det centrala är dock att den allra viktigaste prövningen med utgångspunkt i de krav och riktlinjer som riksdagen har satt upp är den prövning som utövas av föräldrarna. Det är väl bekant för de flesta som intresserar sig för fristående skolor att föräldrarnas aktiviteter, diskussioner och engagemang har vitaliserats av att vi har infört definitioner av hur avgifterna skall vara beskaffade. Jag tycker ändå att det har skett en del positiva saker.

Anf. 96 WIDAR ANDERSSON (s):

Herr talman! Jag har inte något behov av att ifrågasätta Skolverkets kompetens och förmåga. Jag talar mest i min egenskap av riksdagsledamot. I den

omdaning på gott och ont som pågår i det svenska samhället skall till den goda sidan räknas att allt fler beslut om verksamheter fattas av de människor som besluten angår. Det ser jag som något i grunden positivt.

Men alla dessa verksamheter, så länge de är nästan totalt skattefinansierade, lyder ändå under beslut som är fattade i riksdagen. Ansvaret för helheten i samhällsutvecklingen vilar ändå på denna kammare. När jag som enskild riksdagsledamot två år efter ett riksdagsbeslut vill följa upp hur det går, finner jag det förvånande att uppgifterna inte finns. Det gäller att vårda reformen.

Min avslutande fråga till statsrådet är följande: Är statsrådet nöjd med den uppföljning, kontroll och prövning som sker från Skolverkets sida av de fristående skolorna?

Anf. 97 Statsrådet BEATRICE ASK (m):

Herr talman! Jag kan konstatera att Skolverket i sin egenskap av ny myndighet har gjort mycket för att ge oss bättre underlag för uppföljning och utvärdering av vad som sker ute i våra skolor – både de fristående och de offentliga skolorna. Det tycker jag är bra.

Men det vore väl fel att stå i talarstolen och säga att jag är nöjd. Det finns många fler uppgifter, en bättre och mer jämförbar statistik som vi önskar oss. Det framgår av den utvecklingsplan för skolväsendet som regeringen har lagt fram. Där har vi en rad önskemål vad beträffar den typen av statistik och uppföljning. Det är en signal till Skolverket att här finns mer att göra.

Jag tror att det är viktigt att vi från politiskt håll signalerar att vi inte kan vänta hur länge som helst med åtgärder. Men vi skall även ha respekt för att insamling av uppgifter, framför allt analys av uppgifter, ibland tar litet tid. Vi har ingen nytta av statistik och uppgifter om de inte är väl genomarbetade.

Jag har noterat de synpunkter Widar Andersson har framfört vad gäller möjligheterna att få bra underlag. Vi får följa upp dessa frågor.

Överläggningen var härmed avslutad.

17 § Svar på fråga 1993/94:452 om kursplanen i svenska

Anf. 98 Statsrådet BEATRICE ASK (m):

Herr talman! Åke Carnerö har frågat mig vilka åtgärder jag avser vidta så att betydelsen av ett vårdat språk i tal och skrift uppmärksammas i svensk skolundervisning.

Jag håller helt och hållet med Åke Carnerö om betydelsen av att eleverna lär sig ett vårdat språk i skolan. Såväl läroplanen som kursplanen i svenska understryker också tydligt den vikt regeringen fäster vid att skolundervisningen arbetar mot detta mål.

Läroplan och kursplaner är tillsammans med de grundläggande bestämmelserna i skollagen de styrdokument där regeringen anger de mål grundskolan skall arbeta för. Det är skolhuvudmannen som den ansvarige för skolverksamheten som skall vidta de åtgärder som behövs för att intentionerna följs och målen uppnås. Med de formuleringar som nu finns i både läropla-

nen och kursplanen i svenska är jag övertygad om att ingen kan sväva i tvivelsmål om vikten av att skolan anstränger sig för att lära eleverna vårdat språk i tal och skrift.

Anf. 99 ÅKE CARNERÖ (kds):

Herr talman! Jag tackar skolministern för svaret. En kursplan i svenska, som den som nu senast har antagits av regeringen, är naturligtvis mycket viktig, eftersom den gäller vårt modersmål. Språket är vårt viktigaste medel för att få kontakt med andra människor, i vår närhet och långt borta. Det gäller i vårt komplicerade samhälle att förstå och kunna föra vidare all den information som cirkulerar omkring oss. Vårt demokratiska samhällsskick bygger på att alla aktivt och på olika sätt skall kunna delta i samhällslivet.

I grundskolans kursplan för svenska finns nu 18 mål som lärarna skall sträva mot. Det är självklart att undervisningen skall utveckla, som det där anförs, exempelvis språklig säkerhet i tal och skrift, men varför finns då inte just den formulering som jag har nämnt i min fråga med i kursplanen?

Anf. 100 Statsrådet BEATRICE ASK (m):

Herr talman! Visst kan man undra över varför vi har formulerat oss så som vi har gjort. Det som jag har försökt uttrycka i mitt svar och i läroplanen är att regeringen lägger stor vikt vid att skolan strävar efter att varje elev skall utveckla ett rikt och nyanserat språk och att eleverna förstår betydelsen av att vårda sitt språk. Det senare är direkt hämtat ur läroplanen. Jag tycker inte att kursplanerna är oklara på denna punkt.

Man kan vidare konstatera att det inte bara är ett ansvar som åligger skolan att fundera över hur man skall arbeta för att elevernas språk skall bli rikt och nyanserat. Man kan inte hoppa över det faktum att barn och ungdomar påverkas också av vuxna och andra utanför skolans värld. Om föräldrarna svär som borstbindare eller inte vinnlägger sig särskilt mycket om att uttrycka sig vårdat, föreligger en brist som ingen lärare i världen kan kompensera.

Även medierna har ett stort ansvar. Personligen skulle jag önska att barn- och ungdomsprogram i större utsträckning var gjorda av människor som funderade över hur man uttrycker sig, eftersom dessa program påverkar barn och ungdomar väldigt mycket. Det gäller inte bara hur man formellt vårdar sitt språk utan också vilken ton som man använder mot andra människor. Det är viktigt att man har en nyanserad ton.

Jag vill avslutningsvis säga att regeringen är mycket tydlig när det gäller riktlinjerna för skolundervisningen i ämnet svenska. Det ankommer nu på oss alla att försöka sprida information om de nationella målen och riktlinjerna i detta avseende.

Anf. 101 ÅKE CARNERÖ (kds):

Herr talman! Jag delar till fullo statsrådets syn. I många sammanhang runt omkring oss används svordomar samt nedvärderande och vulgära ord och uttryck, och detta bruk blir enligt min mening alltmer utbrett. Jag håller med om att det inte är lätt att vända denna utveckling bara genom att formulera

sig i ett dokument, men jag menar ändå att skolans betydelse har varit och är stor just i arbetet för ett vårdat språk.

Jag har studerat tidigare läroplaner och funnit att detta tas upp i kursplanerna. I t.ex. Lgr 62 understryks att målet för undervisningen i svenska bl.a. är att väcka elevens intresse för sitt eget språk och en lust att vårda det.

Jag tror att det är viktigt att detta finns med just i kursplanen. Våra läroboksförfattare och naturligtvis våra lärare och skolledare läser detta mycket noga, och om detta skall bli en utgångspunkt för utformningen av läromedel, är det viktigt att det finns med i kursplanen. Att så inte är fallet ser jag som en brist.

Anf. 102 Statsrådet BEATRICE ASK (m):

Herr talman! Jag konstaterar att Åke Carnerö tycker att detta saknas i kursplanerna. Låt mig bara påpeka att såväl läroplanerna som kursplanerna nu har en något annan utformning än tidigare. Vi har koncentrerat dem mycket, och jag menar att de synpunkter som Åke Carnerö har innehållsmässigt inryms där.

När det gäller missnöjet med eller besvikelsen över att det saknas en formulering kan jag säga att vi i utvecklingsplanen för skolväsendet har påpekat att vi under nästa period vill arbeta med en modell för en rullande kursplaneöversyn. Det kan alltså senare kanske bli tillfälle för Åke Carnerö att på något sätt få med formuleringar vilka han känner kan tydligare ge uttryck för den avsikt som vi har diskuterat.

Anf. 103 ÅKE CARNERÖ (kds):

Herr talman! Jag har sett att detta anges mycket tydligt i läroplanen, och det är jag mycket glad åt, men jag tror ändå att det är viktigt att det finns med också i kursplanen. Jag noterar att det när det gäller engelska anges som mål att eleven skall sträva efter att formulera sig tydligt och vårdat i skrift. Jag tycker att detta borde gälla också för vårt modersmål.

Jag hoppas att den diskussion som vi här har fört skall leda till att man kommer att uppmärksamma betydelsen av ett vårdat språk, vilken vi också är helt överens om. Det framhålls också i läroplanen att utbildning och fostran i djupare mening är en fråga om att överföra ett kulturarv från en generation till nästa, och i det sammanhanget nämns bl.a. språkets betydelse. Mot bakgrund härav och de mål som skolministern har lyft fram hoppas jag att betydelsen av ett vårdat språk skall uppmärksammas ordentligt i den svenska skolan.

Överläggningen var härmed avslutad.

18 § Svar på fråga 1993/94:459 om segregation i skolan

Anf. 104 Statsrådet BEATRICE ASK (m):

Herr talman! Lena Hjelm-Wallén har frågat mig vilka åtgärder regeringen är beredd att vidta mot de vidgade klyftor i skolan som hon menar uppstått till följd av regeringens skolpolitik.

Prot. 1993/94:91
19 april 1994

Svar på frågor

Låt mig först av allt säga att Lena Hjelm-Walléns sätt att formulera sina frågor knappast inbjuder till en saklig och seriös diskussion, vilket jag beklagar.

Sedan den borgerliga regeringen tillträdde 1991 har ett antal genomgripande reformer av skolväsendet genomförts. De har syftat till att stärka kunskaperna i skolan, öka mångfalden av utbildningar och inriktningar men också att stärka elevers och föräldrars rätt till reellt inflytande och medbestämmande, inte minst genom de valfrihetsreformer som genomförts.

I Sverige satsar vi varje år avsevärda resurser på att ge våra barn en bra utbildning. Regeringen har i den nyligen framlagda utvecklingsplanen för skolväsendet redovisat bl.a. hur svenska skolkostnader utvecklats i en internationell belysning. Det framgår där att Sverige är det land som i andel av BNP satsar mest av alla OECD-länder. Även om skolkostnaderna minskat de senaste åren befinner sig Sverige fortfarande i en tätposition i världen.

I samma utvecklingsplan konstaterar regeringen dessutom att skolans stödresurser tenderar att koncentreras på de elever som är i störst behov av stöd. Där påpekas dessutom riskerna med att kommunerna nu upprättar modeller för resurshanteringen som inte är tillräckligt flexibla.

Regeringen aviserar i utvecklingsplanen att just frågan om stödet till barn med svårigheter kommer att följas noga under den kommande treårsperioden. Det är t.o.m. en av de prioriterade uppgifterna för statsmakten framöver.

Till följd av den krisartade ekonomiska situationen Sverige befann sig i vid regeringsskiftet 1991 har skolan fått vidkännas besparingar, precis som i nästan all annan offentlig verksamhet. Men till detta bär inte den borgerliga regeringen skulden. Det framgår inte av Lena Hjelm-Walléns fråga, men den ekonomiska situationen som rådde vid regeringsskiftet och som alltså delvis råder, är ett resultat av den långvariga socialdemokratiska vanskötseln av landets ekonomi.

Av mycket stor vikt för skolan har avregleringarna och decentraliseringen av beslut och ansvar varit. Det är förändringar som regeringen drivit med stor kraft sedan 1991. Betydelsen av detta visas inte minst i en situation då skolan tvingas minska sina kostnader och prioritera. Det ger skolorna bättre möjligheter att genomföra de nödvändiga besparingarna, utan att det allvarligt drabbar kvaliteten och utan att barn med särskilda behov blir utan stöd.

En grundläggande ambition, inte minst i de nya läroplanerna, är att den undervisning som ges i skolan så långt som möjligt skall vara anpassad till varje enskild elevs behov och förutsättningar. Det är mot den bakgrunden självklart viktigt att skolorna har stödresurser att sätta in för elever som har särskilda behov och att skolorna tar vara på och utvecklar den specialpedagogiska kompetensen. Men det är också mycket viktigt att möjligheten att välja och påverka inte bara förbehålls ett fåtal ekonomiskt starka, utan att alla elever ges reella möjligheter till inflytande i skolan.

Sedan regeringen tillträdde har elevers och familjers ställning i skolan stärkts på ett avgörande sätt. Genom den lagliga rätten att välja skola, genom de kommunala skolpengssystemen och genom den ökade valfrihet som de fristående skolorna möjliggjort kommer elevernas och familjernas behov

i främsta rummet. Skolan tvingas på ett helt annat sätt än tidigare ta hänsyn till varje enskild elevs behov och förutsättningar.

Prot. 1993/94:91
19 april 1994

Svar på frågor

Anf. 105 LENA HJELM-WALLÉN (s):

Herr talman! Jag vill tacka så mycket för svaret. Det är ett långt svar, även om det inte ger svar på min fråga. Den frågan tyckte inte skolministern om. Man får inte fråga utifrån hur verkligheten ser ut, utan man skall fråga allmänt om regeringens ambitioner. Då får man många vackra ord till svar. Det kan vi se i det svar som jag har fått, vars ord jag i och för sig inte har så mycket emot. Men frågan gällde faktiskt något annat.

Frågan gäller de tendenser till segregation och klyftor i skolsamhället som vi kan konstatera. En första fråga till skolministern är om hon erkänner den här segregationen eller om hon förnekar den. Jag uppfattade hennes svar så att hon förnekar den.

Jag tror att det handlar om hur man ser på skolan. Om den är en marknad där eleverna och föräldrarna är kunder som med någon sorts peng, skolpengen, skall köpa skolans tjänster är man långt borta från att se skolan som en medborgerlig rättighet. Begreppet En skola för alla försvinner in i ett töcken. I stället handlar det om att skolan och rektor skall marknadsföra sin skola med reklambroschyrer. Man skall konkurrera skolorna emellan. Då brister det i likvärdig utbildning, som vi har slagit fast är det som skall gälla.

De som förlorar på den här marknaden är de många elever som behöver extra stöd och hjälp. Om de eleverna är det ingen som vill konkurrera. Jag menar att det är så många som så tydligt kan se tecknen på en alltmer uppdelad, segregerad skola. Det borde även skolministern kunna göra. Det är oroväckande om elever som behöver extra hjälp och stöd inte kan få det på grund av att vi i vuxengenerationen håller tillbaka så kraftigt.

Anf. 106 Statsrådet BEATRICE ASK (m):

Herr talman! Det första som Lena Hjelm-Wallén tar upp i sitt anförande gäller om klyftorna finns eller inte finns. Jag skulle vilja påstå att klyftorna, skillnaderna mellan olika elever, har minskat. Den skillnad som har förelegat när det har gällt möjligheten att välja har försvunnit i och med friskolereformen. Vi har ökat möjligheterna för alla att påverka skolans utveckling och att välja. Det är en sida av saken som jag tycker är oerhört central.

Jag vill också påstå att skolan har blivit bättre i den meningen att decentraliseringen, som riksdagen har tagit initiativ till och som pågår ute i kommunerna, har gått vidare. Det är bra när skolorna själva kan ansvara för sin budget. Även när det är trångt om resurser kan man då hitta sätt och vägar för att skapa just en skola för alla elever, som jag tror att de flesta vill ha. Jag tycker att det finns många påtagliga exempel på en kreativitet ute i kommuner och skolor som man inte kan bortse från. Bakom statistiska uppgifter om kostnaderna hit och kostnaderna dit kan man konstatera att det också har skett förändringar som är till gagn för elever med särskilda behov.

Jag konstaterar att vi numera möter kommuner och skolor där det finns stödteam. Experter kan nå varje skola. En samverkan mellan skola och barnomsorg växer fram. Det finns fristående elevvårdsteam som kan komma

med specialistkunskap som tidigare bara fanns på några få ställen. Det här tror jag är bra.

Jag tror också att det är viktigt att man vinnlägger sig om att säkra rätten till stöd och hjälp för dem som har det svårt i skolan. Där menar jag att läroplaner och annat är mycket tydliga.

Jag vågar nog påstå att det inte bara är regeringen som har den här bilden. Socialstyrelsens rapport får jag återkomma till i mitt nästa inlägg.

Anf. 107 LENA HJELM-WALLÉN (s):

Herr talman! Jag tror att Beatrice Ask lever i en mycket annorlunda verklighet än flertalet elever och deras föräldrar ute i landet. Visst finns det engagerad personal som gör ett bra jobb och som orkar göra det fortfarande. Men det handlar om att förhållandena blir allt svårare.

Låt mig bara citera vad skolöverläkaren Görel Bråkenhielm slår fast i sin rapport: "Oro, koncentrationssvårigheter och psykosocial problematik ökar både i omfattning och tyngd. Desto viktigare att värna om barn med särskilda behov. Även om detta ansvar är klart uttalat har i praktiken förutsättningarna minskat. Ekonomiska skäl tvingar fram ett ökande antal elever i klasserna. Kurator- och psykologresurser minskas. Speciallärartimmar och elevassistenter blir ifrågasatta. Samtidigt stryps nätverket utanför skolan."

Det här är verkligheten, och den förnekar Beatrice Ask. Det tycker jag är allvarligt.

Anf. 108 Statsrådet BEATRICE ASK (m):

Herr talman! Jag är mycket glad över att Lena Hjelm-Wallén tar upp just Stockholm, som jag av eget intresse följer noga. Jag läser ofta Görel Bråkenhielms rapporter.

Det som är intressant när det gäller utvecklingen i Stockholm är att man i 1994 års skolbudget faktiskt satsar mer än någonsin på barn med särskilda behov – det är en ökning med 25 %. Det sker naturligtvis mot bakgrund av att nästan samtliga kommuner redovisar att behovet av extra stöd ökar. Barn har mer problem i dag. Vad det beror på vet vi inte. Men en del undersökningar tyder på att arbetslöshet och annat påverkar. Det har blivit stökigare att vara barn. Men just i Stockholm har man gjort en hel del.

Det är klart att den här situationen är besvärlig. Men även i Stockholm kan man konstatera att det lokala budgetansvaret har en positiv betydelse. Man prioriterar annorlunda än skolförvaltningen i sin vishet gjorde när den centralt fördelade resurserna. Vad gäller de här barnen väljer skolorna nu i större utsträckning att behålla något mindre klasser än att ha specialundervisning vid sidan av. Vi kan diskutera om det är bra. Men jag konstaterar att man har ett stort engagemang lokalt, och det skall vi vara glada över. Jag tycker att den bilden alltid försvinner när Lena Hjelm-Wallén skall peka på hur det ser ut i den s.k. verkligheten.

Anf. 109 LENA HJELM-WALLÉN (s):

Herr talman! Jag inledde mitt förra anförande med att säga att det förekommer engagerade insatser och att jag verkligen tackar lärarna för att de orkar göra sådana i en mycket bekymmersam tid. Men av det skälet får inte

skolministern springa ifrån ansvaret, för det är en helt annan verklighet än den hon talar om som gäller ute i skolorna. Annars skulle exempelvis skolöverläkaren i Stockholm inte säga det hon har anfört i sin rapport, som jag just nämnde. Det här gäller inte bara i Stockholm, utan i landet i övrigt också.

Jag tror att skolpengssystemet som ett resursfördelningsinstrument, ett mekaniskt sådant, i hög grad är upphov till detta. Man kan inte i tillräcklig omfattning fördela resurser efter de behov som eleverna faktiskt har. I stället blir det en matematisk, mekanisk fördelning, som inte tar hänsyn till barns olika situationer och förutsättningar.

Anf. 110 Statsrådet BEATRICE ASK (m):

Herr talman! Socialstyrelsen visar i sin rapport att hälften av kommunerna har en central pott för stöd till elever med särskilda behov. Övriga kommuner väljer, oavsett om de har skolpeng eller inte, att kanalisera medel för detta på andra vis.

Jag tror att den verklighet vi pratar om möjligen ser olika ut, men framför allt tror jag att det handlar om valrörelsen. Ser man till vad vi vet om människors uppfattning framgår det att de allra flesta eleverna tycker att vår skola är ganska bra. Vi kan konstatera att föräldrarna också är mycket positiva till skolverksamheten, men att skolan är det område där man uppfattar att man har minst att säga till om.

Vi kan också konstatera att föräldrarna – 82 % är den senaste noteringen – tycker att det är mycket bra att man numera får välja skola. Jag har ganska gott på fötterna när jag konstaterar att den bild av verkligheten som de flesta har nog är något mer positiv än den nattsvarta rapportering som Socialdemokraterna gärna för fram. Jag har som ett svar på den fråga som Lena Hjelm-Wallén ställde pekat på vad regeringen har lyft fram i arbetet för de kommande åren.

Anf. 111 LENA HJELM-WALLÉN (s):

Herr talman! Beatrice Ask talar om en sak, nämligen ambitionerna, de vackra orden i läroplanerna. Vi är överens om dem. Där finns ingen skillnad. Alla vill vi att Sverige skall ha Europas bästa skola. Men dess värre ser vi hur resurserna minskar, hur fördelningen blir allt snedare. Det är inte Socialdemokraterna som svartmålar. Jag talar om hur människor ser situationen ute i skolorna i dag. Däribland sker också engagerade och positiva saker – det är självklart. Det är inte nattsvart. Det har jag aldrig sagt.

Att människor skall ha rätt att välja skola är vi alldeles överens om, så det behöver vi inte diskutera. Men denna rätt måste kombineras med att resurserna fördelas, så att de skolor som har problem inte drabbas av ännu större problem om föräldrarnas val innebär att skolpengen försvinner från skolan. I stället måste man stötta de skolor som har särskilda problem, och det är det som inte får rum i den borgerliga skolpolitiken.

Anf. 112 Statsrådet BEATRICE ASK (m):

Herr talman! Vi skall inte diskutera fristående skolor i dag, men jag kan ändå inte låta bli att kommentera det Lena Hjelm-Wallén säger. Det är möj-

ligt att vi är överens om rätten att välja skola, men när Socialdemokraterna säger nej till alla fördelningsmodeller som gör det möjligt för skolor att faktiskt ta emot de elever som vill komma dit, då blir det bekymmer.

Det är också illavarslande att Socialdemokraterna så konsekvent ifrågasätter att förtroendevalda i kommunerna klarar av att hitta modeller för hur pengarna skall fördelas. Socialdemokraterna vill uppenbarligen gå in och detaljreglera användningen av resurser i skolan, med det enda syftet att på olika sätt motverka de effekter som föräldrars och elevers val kan tänkas få.

I regeringen bejakar vi valfriheten och tycker att den är bra. Vi tror att det är ett bra sätt att öka allas möjligheter till inflytande över skolans viktiga verksamhet.

Överläggningen var härmed avslutad.

19 § Hänvisning av ärende till utskott

Föredrogs och hänvisades
Proposition
1993/94:234 till skatteutskottet

20 § Bordläggning

Anmälades och bordlades
Propositionerna
1993/94:217 En reformerad datalag
1993/94:244 Utbildning för fredsbevarande verksamhet
1993/94:246 Dubbelbeskattningsavtal mellan Sverige och Vietnam

Motionerna
med anledning av prop. 1993/94:125 Förslag om ytterligare anslag på tilläggsbudget till statsbudgeten för budgetåret 1993/94, m.m.
1993/94:U10 av Lars Moquist (nyd)
1993/94:Ju39 av Johan Lönnroth m.fl. (v)
1993/94:Ub87 av Lena Hjelm-Wallén m.fl. (s)

med anledning av prop. 1993/94:169 Överenskommelse om investeringar i trafikens infrastruktur i Göteborgsregionen
1993/94:T54 av Harriet Colliander m.fl. (nyd)
1993/94:T55 av Johan Lönnroth m.fl. (v)
1993/94:T56 av Sten Östlund (s)
1993/94:T57 av Lennart Fridén (m)

med anledning av skriv. 1993/94:170 Investeringsplaner för infrastrukturen
1993/94:T58 av Harriet Colliander och Kenneth Attefors (nyd)
1993/94:T59 av Georg Andersson m.fl. (s)
1993/94:T60 av Börje Nilsson och Johnny Ahlqvist (s)

1993/94:T61 av Karl-Erik Persson m.fl. (v)
1993/94:T62 av Sven-Gösta Signell m.fl. (s)
1993/94:T63 av Sten Svensson (m)
1993/94:T64 av Karl-Gösta Svensson m.fl. (m, s, fp, c, kds)
1993/94:T65 av Knut Billing och Mikael Odenberg (m)
1993/94:T66 av Hans Gustafsson m.fl. (s)
1993/94:T67 av Åke Carnerö m.fl. (kds, c)
1993/94:T68 av Catarina Rönnung (s)
1993/94:T69 av Elvy Söderström m.fl. (s)

med anledning av prop. 1993/94:176 Ändringar i lagen (1991:341) om förbud
mot utförsel av vissa produkter som kan användas i massförstörelsesyfte,
m.m.

1993/94:U8 av Bertil Måbrink m.fl. (v)

med anledning av prop. 1993/94:177 Utbildning och forskning. Kvalitet och
konkurrenskraft

1993/94:Ub52 av Stina Gustavsson och Charlotte Branting (fp)
1993/94:Ub53 av Isa Halvarsson (fp)
1993/94:Ub54 av Björn Samuelson och Jan Jennehag (v)
1993/94:Ub55 av Ulla Orring (fp)
1993/94:Ub56 av Kristina Svensson m.fl. (s)
1993/94:Ub57 av Gullan Lindblad m.fl. (m, c)
1993/94:Ub58 av Lennart Hedquist (m)
1993/94:Ub59 av Pär Granstedt och Lennart Daléus (c)
1993/94:Ub60 av Isa Halvarsson (fp)
1993/94:Ub61 av Siw Persson (fp)
1993/94:Ub62 av Siw Persson (fp)
1993/94:Ub63 av Bertil Persson och Sonja Rembo (m)
1993/94:Ub64 av Björn Samuelson m.fl. (v)
1993/94:Ub65 av Inga Berggren m.fl. (m)
1993/94:Ub66 av Jerry Martinger (m)
1993/94:Ub67 av Göran Lennmarker (m)
1993/94:Ub68 av Lennart Daléus (c)
1993/94:Ub69 av Kjell Ericsson m.fl. (c, m)
1993/94:Ub70 av Marianne Andersson (c)
1993/94:Ub71 av Birger Andersson (c)
1993/94:Ub72 av Marianne Andersson (c)
1993/94:Ub73 av Göthe Knutson m.fl. (m, c)
1993/94:Ub74 av Lena Hjelm-Wallén m.fl. (s)
1993/94:Ub75 av Lena Hjelm-Wallén m.fl. (s)
1993/94:Ub76 av Margareta Israelsson m.fl. (s)
1993/94:Ub77 av Karin Pilsäter och Ylva Annerstedt (fp)
1993/94:Ub78 av Lena Klevenås (s)
1993/94:Ub79 av Lena Klevenås (s)
1993/94:Ub80 av Mats Lindberg m.fl. (s)
1993/94:Ub81 av Eva Johansson m.fl. (s)
1993/94:Ub82 av Sylvia Lindgren m.fl. (s)

1993/94:Ub83 av Inger Hestvik m.fl. (s)

med anledning av skriv. 1993/94:179 JAS-projektet
1993/94:Fö4 av Jan Jennehag m.fl. (v)

med anledning av prop. 1993/94:180 Bolagisering av Vägverkets produktionsdivision m.m.

1993/94:T70 av Karl-Erik Persson m.fl. (v)

1993/94:T71 av Sven-Gösta Signell m.fl. (s)

med anledning av skriv. 1993/94:183 Utvecklingsplan för skolväsendet

1993/94:Ub84 av Elver Jonsson (fp)

1993/94:Ub85 av Björn Samuelson m.fl. (v)

1993/94:Ub86 av Lena Hjelm-Wallén m.fl. (s)

med anledning av prop. 1993/94:190 Enhetliga regler för överklagande till hovrätt och Högsta domstolen m.m.

1993/94:Ju35 av Bengt Harding Olson (fp)

med anledning av prop. 1993/94:193 Licensområden för älgjakt m.m.

1993/94:Jo58 av Arne Jansson (nyd)

1993/94:Jo59 av Margareta Winberg m.fl. (s)

med anledning av prop. 1993/94:194 Avskaffande av diskriminering såvitt avser fraktsatser och befördringsvillkor

1993/94:T72 av Karl-Erik Persson m.fl. (v)

med anledning av prop. 1993/94:198 Lag om genetiskt modifierade organismer

1993/94:Jo60 av Annika Åhnberg (-)

1993/94:Jo61 av Siw Persson (fp)

1993/94:Jo62 av Margareta Winberg m.fl. (s)

1993/94:Jo63 av Rosa Östh (c)

1993/94:Jo64 av Inger Hestvik och Ingrid Andersson (s)

med anledning av prop. 1993/94:199 Ändringar i hyresförhandlingslagen m.m.

1993/94:Bo28 av Lars Werner m.fl. (v)

1993/94:Bo29 av Oskar Lindkvist m.fl. (s)

1993/94:Bo30 av Sinikka Bohlin m.fl. (s)

1993/94:Bo31 av Jan Sandberg (m)

med anledning av prop. 1993/94:200 Upphörande av Bostadsdomstolen m.m.

1993/94:Ju36 av Lars Werner m.fl. (v)

1993/94:Ju37 av Bengt Rosén (fp)

1993/94:Ju38 av Lars-Erik Lövdén m.fl. (s)

med anledning av prop. 1993/94:205 Lokal försöksverksamhet med finansiell samordning mellan socialförsäkring, hälso- och sjukvård och socialtjänst
1993/94:Sf38 av Jan Fransson m.fl. (s, m, fp)
1993/94:Sf39 av Birgitta Dahl m.fl. (s)

Prot. 1993/94:91
19 april 1994

med anledning av prop. 1993/94:206 Innovationsstöd
1993/94:N30 av Harriet Colliander och Bengt Dalström (nyd)
1993/94:N31 av Rolf L Nilson m.fl. (v)
1993/94:N32 av Birgitta Johansson m.fl. (s)
1993/94:N33 av Sten Svensson (m)

med anledning av prop. 1993/94:208 Förändringar i lönegarantisystemet
1993/94:L13 av Gudrun Schyman m.fl. (v)
1993/94:L14 av Maj-Lis Lööw m.fl. (s)

med anledning av prop. 1993/94:219 Handikappombudsman
1993/94:So57 av Gudrun Schyman m.fl. (v)
1993/94:So58 av Bo Holmberg m.fl. (s)

med anledning av prop. 1993/94:222 Förnyat förslag till lagstiftning om ingripande mot otillbörligt beteende avseende offentlig upphandling
1993/94:Fi16 av Göran Persson m.fl. (s)
1993/94:Fi17 av Birgitta Hambræus (c)
1993/94:Fi18 av Johan Lönnroth m.fl. (v)
1993/94:Fi19 av Harriet Colliander m.fl. (nyd)

med anledning av prop. 1993/94:229 Strandskydd
1993/94:Jo65 av Jan Jennehag m.fl. (v)
1993/94:Jo66 av Margareta Winberg m.fl. (s)
1993/94:Jo67 av Holger Gustafsson (kds)
1993/94:Jo68 av Max Montalvo (nyd)

med anledning av prop. 1993/94:235 Lag om arbetsförmedlingsregister
1993/94:A71 av Hans Andersson m.fl. (v)

med anledning av skriv. 1993/94:237 Redogörelse för den svenska krigsmaterielexporten år 1993
1993/94:U9 av Gudrun Schyman m.fl. (v)

med anledning av skriv. 1993/94:238 Redogörelse för vidtagna åtgärder för att stärka det finansiella systemet
1993/94:N34 av Harriet Colliander m.fl. (nyd)

med anledning av förs. 1993/94:RR7 Riksdagens revisorers förslag angående disciplinärenden inom hälso- och sjukvården
1993/94:So59 av Bo Holmberg m.fl. (s)

med anledning av förs. 1993/94:RR9 Riksdagens revisorers förslag angående arbetsmarknadspolitiken

Prot. 1993/94:91
19 april 1994

1993/94:A72 av Gudrun Schyman m.fl. (v)
1993/94:A73 av Ingela Thalén m.fl. (s)

Näringsutskottets betänkande
1993/94:NU20 Kommerskollegium

Bostadsutskottets betänkanden
1993/94:BoU8 Kulturstöd vid ombyggnad m.m.
1993/94:BoU9 Allmänna samlingslokaler
1993/94:BoU14 Reparation, om- och tillbyggnad av bostäder m.m.
1993/94:BoU15 Vissa anslag till bostadsförsörjningen m.m.

21 § Kammaren åtskildes kl. 16.42.

Förhandlingarna leddes
av andre vice talmannen från sammanträdets början t.o.m. 10 § anf. 49 (delvis),
av talmannen därefter t.o.m. 14 § anf. 82 (delvis) och
av förste vice talmannen därefter till sammanträdets slut.

Vid protokollet

LENA JÖNSSON

/Barbro Nordström

Tisdagen den 19 april

1 § Meddelande om kammarens sammanträdesplan	1
Andre vice talmannen	
2 § Justering av protokoll	1
3 § Meddelande om svar på interpellationer	1
4 § Svar på fråga 1993/94:460 om vårdhem och gruppboende	2
Socialminister Bengt Westerberg (fp)	
Chatrine Pålsson (kds)	
5 § Svar på fråga 1993/94:430 om en anläggning för sanering av för- orenade jordmassor	4
Miljöminister Olof Johansson (c)	
Jan Jennehag (v)	
6 § Svar på fråga 1993/94:446 om ansvaret för att bilavgasreningen fungerar	6
Miljöminister Olof Johansson (c)	
Karl-Erik Persson (v)	
7 § Svar på fråga 1993/94:433 om EU:s strukturfonder	8
Arbetsmarknadsminister Börje Hörnlund (c)	
Georg Andersson (s)	
8 § Svar på fråga 1993/94:444 om offentliganställdas rätt att kritisera sambhållsförhållanden	12
Arbetsmarknadsminister Börje Hörnlund (c)	
Bengt Hurtig (v)	
9 § Svar på frågorna 1993/94:422 och 429 om massakern i Dili m.m.	14
Statsrådet Alf Svensson (kds)	
Ingela Mårtensson (fp)	
Bertil Måbrink (v)	
Andre vice talmannen (om ytterligare inlägg)	
10 § Svar på fråga 1993/94:440 om religionsfriheten och Turkiet	20
Statsrådet Alf Svensson (kds)	
Anders Svärd (c)	
11 § Svar på fråga 1993/94:443 om politiska fångar i Chile	23
Statsrådet Alf Svensson (kds)	
Eva Zetterberg (v)	
12 § Svar på fråga 1993/94:432 om vindkraftverk	25
Statsrådet Görel Thurdin (c)	
Ingvar Eriksson (m)	
13 § Svar på fråga 1993/94:421 om telefonabonnemang	28
Kommunikationsminister Mats Odell (kds)	
Magnus Persson (s)	

14 §	Svar på fråga 1993/94:449 om järnvägens konkurrensfördelar Kommunikationsminister Mats Odell (kds) Birgitta Hambræus (c)	31
15 §	Svar på fråga 1993/94:451 om avstängda vägar på grund av tjäl- lossning Kommunikationsminister Mats Odell (kds) Lars Sundin (fp)	35
16 §	Svar på fråga 1993/94:400 om elevavgifter Statsrådet Beatrice Ask (m) Widar Andersson (s)	37
17 §	Svar på fråga 1993/94:452 om kursplanen i svenska Statsrådet Beatrice Ask (m) Åke Carnerö (kds)	39
18 §	Svar på fråga 1993/94:459 om segregation i skolan Statsrådet Beatrice Ask (m) Lena Hjelm-Wallén (s)	41
19 §	Hänvisning av ärende till utskott	46
20 §	Bordläggning	46